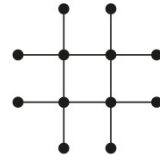

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSFAKULTET

VID

Kirkens møte med marginalisering:

En kvalitativ studie av hvordan Den norske kirke forholder seg til personer som tigger

Leni Mjåland

Veileder

Førsteamanuensis Solvor Mjøberg Lauritzen

VID vitenskapelige høyskole

Det teologiske Menighetsfakultet

AVH5070 Masteravhandling: 30 ECTS

Master i diakoni

Mai 2018

Antall ord: 25 980

Forord

Jeg vil takke informantene som stilte til intervju. Historiene og refleksjonene deres gjorde det mulig å utføre denne studien; takk for tiden dere satt av til meg. En stor takk også til min veileder Solvor Mjøberg Lauritzen for god tilbakemelding og oppmuntring underveis. Dine perspektiv og ditt engasjement for tematikken har betydd mye for at dette ble en spennende læringsprosess.

Sammendrag

Utenlandske personer som tigger i Norge, hvor majoriteten er rom, oppfattes som et samfunnsproblem. Rom har en lang historie med undertrykkelse, og den europeiske situasjonen i dag viser lite tegn til oppreisning for denne minoriteten. Den diakonale kirken har en særskilt oppgave i å se mennesker som får sitt menneskeverd krenket, og å kjempe for rettferdighet. Denne studien tar for seg følgende spørsmål: *Hvordan forholder kirken seg til mennesker som tigger?* For å svare på dette spørsmålet har jeg tatt utgangspunkt i én case-studie og intervjuet seks personer i en menighet for å undersøke hvilke dynamikker som oppstår når personer oppsøker kirken for å tigge. To teoretiske perspektiv, *conviviality* og *antisiganisme*, bidrar til å belyse hvordan kirkens handlinger og holdninger kan forstås. I tråd med diakoniens anliggende, står også velvilje og inkludering sentralt i menigheten. Fordommer og antisiganistiske holdninger er ikke fremtredende i intervjuene, og informantene er opptatt av å formidle at personer som tigger er likeverdige. Samtidig er antisiganisme og dehumaniserende diskurser av rom er utbredt, og dette preger også hvordan kirken forholder seg til personer som tigger. Denne studien finner at menigheten ikke er en aktør som kjemper for at rom frigjøres fra undertrykkelse. Derfor argumenterer jeg avslutningsvis med at aksjonsforskning er en verdifull tilnærming for videre arbeid, da dette kan bidra til en oppreisende prosess for rom som tar sikte på å skape sosial transformasjon.

1 INNLEDNING	6
1.1.1 Kirken om møtet med fattige tilreisende.....	6
1.1.2 Et bakteppe.....	6
1.1.3 Antisiganisme.....	7
1.1.4 Undertrykkende strukturer.....	8
1.1.5 Marginalisering - et diakonalt anliggende.....	9
1.2 FORSKNING.....	10
1.2.1 Dekolonialisering av forskning.....	10
1.2.2 Kartlegging av utenlandske personer som tigger.....	11
1.2.3 Holdninger og rasisme.....	12
1.2.4 Ny retning.....	12
1.3 ANALYSEENHET OG PROBLEMSTILLING.....	13
1.3.1 Problemstilling.....	14
1.3.2 Sentrale begreper.....	14
1.3.3 Avgrensning.....	15
1.4 OPPGAVENS FORSKNINGSDESIGN.....	16
1.5 OPPGAVENS OPPBYGGING OG STRUKTUR.....	17
2 TEORI	18
2.1.1 Innledning.....	18
2.2 DEL 1: CONVIVIALITY.....	18
2.2.1 Innledning.....	18
2.2.2 Bakgrunn.....	19
2.2.3 Conviviality – forankret i en ny forståelse av diakoni.....	19
2.2.4 Diakonien i det multikulturelle landskapet.....	21
2.2.5 Samfunnsendring med utspring i det kristne kall.....	22
2.2.6 Rettferdighet som mål.....	22
2.3 DEL 2: ANTISIGANISME.....	23
2.3.1 Innledning.....	23
2.3.2 Definisjon og avklaring.....	24
2.3.3 Antisiganismens ulike uttrykksformer.....	25
2.3.4 Den fremmede.....	26
2.3.5 Oppfatninger og antagelser.....	27
2.3.6 Stereotypier.....	28
2.3.7 Å bekjempe antisiganisme.....	29
2.3.8 Critical whiteness og conviviality – et svar på antisiganisme?.....	29
2.4 OPPSUMMERING.....	30
3 METODE & FORSKNINGSDESIGN	31
3.1 STRATEGI:.....	31
3.1.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag.....	31
3.1.2 Forskningsstrategi.....	32
3.2 DESIGN.....	32
3.3 METODE.....	33
3.3.1 Intervju.....	34
3.3.2 Kunnskapsproduksjon.....	34
3.3.3 Intervjukontekst.....	35
3.3.4 Tolkning av intervju.....	36
3.4 UTVALG.....	36
3.5 ANALYSE.....	37
3.5.1 Temasentrert analyse.....	37

3.5.2	<i>Abduktiv tilnærming til empiri</i>	39
3.5.3	<i>Transkribering av intervju</i>	39
3.6	FORSKNINGSETIKK.....	40
3.7	TROVERDIGHET: RELIABILITET OG VALIDITET.....	40
4	ANALYSE	42
4.1	PERSONER SOM TIGGER.....	42
4.1.1	<i>Bakgrunn</i>	42
4.1.2	<i>Livssituasjon</i>	43
4.2	DELTAKELSE.....	45
4.2.1	<i>Gudstjenester</i>	45
4.2.2	<i>Kommunikasjon</i>	47
4.2.3	<i>Relasjoner</i>	48
4.3	RESPONS.....	51
4.3.1	<i>Velvilje</i>	51
4.3.2	<i>Avvisning</i>	53
4.3.3	<i>Kristen tro i møte med fattigdom</i>	54
4.4	UTFORDRINGER.....	56
4.4.1	<i>Etiske utfordringer</i>	56
4.4.2	<i>Relasjoner på tvers av ulikheter</i>	58
4.4.3	<i>Velstand i møte med tigging</i>	60
4.5	TILTAK	61
4.5.1	<i>Å gi</i>	61
4.5.2	<i>Arbeid</i>	62
4.5.3	<i>Deltakelse & inkludering</i>	64
5	EN DRØFTING AV KIRKENS HOLDNINGER OG HANDLINGER	67
5.1	INNLEDNING.....	67
5.2	CONVIVALITY I KIRKA: VELVILJE OG RESPEKT.....	67
5.3	ANTISIGANISME - EN UUNNGÅELIG RASISME?	68
5.3.1	<i>Stereotypier</i>	69
5.3.2	<i>Å bekjempe antisiganisme</i>	70
5.4	KIRKEN SOM UTGANGSPUNKT: "HVA BETYR DET AT GUD BLE MENNESKE?"	71
5.5	INGEN AKTØRER I KAMPEN FOR RETTFERDIGHET?.....	72
5.6	MYNDIGGJØRING PÅ BAKERSTE BENK?	73
6	KONKLUSJON	75
6.1	FUNN	75
6.2	UTBLIKK OG FORSLAG FOR VIDERE FORSKNING	76
	LITTERATUR	78
	VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKESKJEMA	84
	VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE	86

1 Innledning

1.1.1 Kirken om møtet med fattige tilreisende

Jula 2012 fikk Den norske kirkes menigheter tilsendt et brev hvor innledningen lyder som følger:

Julens budskap dreier seg om at Gud kommer til oss. Jesus ble født av en tilreisende fattig ungjente som ikke fikk lov å komme inn i hus da hun skulle føde. Å møte fremmede med respekt og husrom gir håp, både for den som kommer, og den som åpner opp. Den radikale kjærligheten Gud viste mennesker julenatt, ber han oss om å videreformidle til vår neste. I ansiktet til de minste små kan vi skimte Jesu ansikt. I vår tid. (Den Norske Kirke, 2012).

Brevet er undertegnet tre av kirkens mest sentrale organ, Kirkerådet, Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd, og tematiserer kirkens diakonale ansvar i møte med rom. Det redegjøres for noen av utfordringene tilreisende utenlandske rom møter i samfunnet, og de strukturelle årsakene settes i fokus. Videre understrekes menneskeverdet, og brevet sier at måten mennesker møtes på avslører kirkens verdier og medmenneskelighet. Kirken utfordres til å åpne dørene og invitere sine kristne trossøsken inn i menigheten. Avslutningsvis anerkjennes manglende kunnskap på feltet, og det oppfordres til at kirken må si tydeligere ifra når rom stigmatiseres og omtales på fordomsfulle måter i offentligheten. Denne studien tar for seg dette møtet og ser på hvordan Den norske kirke forholder seg til personer som tigger i kirken, fem år etter menigheten mottok dette brevet.

1.1.2 Et bakteppe

Rom regnes for å være blant de mest diskriminerte folkegruppene i Europa, og har en estimert befolkning på mellom 10 og 12 millioner (Council of Europe, 2012, s. 6-8). Behandlingen av denne minoriteten har en mørk historie. Politikken har vært basert på problematiske og fiendtlige bilder av rom, og kjennetegnes av ekskludering, diskriminering og undertrykkelse (Bhabha, 2017, s. 4, 11). Siden Berlinmurens fall har rom migrert fra Øst-Europa og bosatt seg i ulike deler av Europa (Bhabha, 2017, s. 10). Stereotypier og gamle forestillinger ble gjenopplivet og forsterket ved denne migrasjonen. Kommunismens kollaps førte til omfattende arbeidsledighet som rammet østeuropeere generelt men rom spesielt (Ringold et

al., 2005, s. 38ff). Rom som tigger i Europas byer synliggjør denne store sosioøkonomiske forskjellen mellom rom og andre vanskeligstilte grupper som har søkt bosetting utenfor det gamle Øst-Europa (Bhabha, 2017, s. 10).

Med jevne mellomrom får tigging stort mediefokus, etterfulgt av debatt om hvilke politiske tiltak som skal iverksettes for å håndtere antatte sosiale problemer forbundet med personer som tigger. Forbud mot tigging ble opphevet januar 2006, og siden har personer som tigger blitt en del av gatebildet i byer som Oslo (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 46; Djuve et al. 2015, s. 7). Majoriteten av tilreisende fattige fra Romania som arbeider på gata har rombakgrunn, med en estimert andel på 63 prosent (Djuve et al. 2015, s. 14). Roms situasjon i Norge har sammenheng med den europeiske konteksten. Jeg vil derfor starte med å redegjøre for noen av hovedtrekkene som bidrar til å skape den nåværende sosiale situasjonen.

1.1.3 Antisiganisme

Antisiganisme er et begrep som viser til en spesifikk form for rasisme rettet mot rom, og er et samfunnsproblem Europarådet anerkjente at eksisterte i 2005 (Council of Europe, 2012, s. 12). Antisiganisme, både i holdning og handling, er svært utbredt og bidrar til dehumanisering av rom (Rosvoll & Bielenberg, 2012; Schuff, 2017; Guy, 2017; European Roma Rights Centre, 2017). Det har vært ulike fremstillinger og stereotyper knyttet til gruppen, noen romantiske og andre stigmatiserende. De siste årene, med nye rumenske innvandrere, har mye mediefokus dreid seg om organisert kriminalitet, mafia og menneskehandel (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 46). Denne mediedekningen bygger på generaliserte og forenklete oppfatninger, og bidrar på denne måten til å opprettholde diskurser som muliggjør tiltak og strategier som bryter med grunnleggende rettigheter. Stereotypiske og fiendtlige fremstillinger har hatt alvorlige konsekvenser og har resultert i ulike former for vold, også strukturell vold (Guy, 2017, s.145-146; Bhabha, 2017, s. 11). Hatytringer og hatkriminalitet er også et økende problem for rom, noe som understreker alvoret i denne rasismen i dag (Guy, 2017, s. 150-151).

Norske studier viser at antisiganisme er utbredt. En HL-rapport fra 2017 viser hvordan et etnisk hierarki er tilnærmet identisk i syv europeiske land, og rom er klart nederst (Hoffman og Moe, 2017, s. 114). Dette handler om motvilje og sosial motstand mot etniske grupper. Langaas (2017, s. 78-80) sin studie på diskriminering av rom bygger på ulike eksperimenter med data fra Norsk medborgerpanel, en internettbasert undersøkelse som måler nordmenns

holdninger. Hun finner at nordmenn i større grad slutter opp om anti-innvandringspolitikk når de tenker på rom, noe som bryter med idealet om ikke-diskriminering i lovgivning og i ulike tiltak. Videre har nordmenn mindre motivasjon for å kontrollere sine fordommer mot rom sammenlignet med andre minoritetsgrupper. Altså er de mer villige til å uttrykke negative tanker om gruppen (Langaas, 2017, s. 78-80).

1.1.4 Undertrykkende strukturer

Rom som tigger har lenge vært ansett som et sosialt problem. Ofte oppfattes tiggning som et kulturelt forankret fenomen, hvor det i stor grad handler om roms normer og verdier (Selling, 2015, s. 43). Slike oppfatninger er problematiske både fordi forskning viser at dette ikke stemmer (Djuve et al. 2015, s. 138), og at det hindrer en helhetlig forståelse for hvordan samfunnsstrukturer undertrykker rom (Matache, 2016b).

Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation (referert i European Roma Rights Centre, 2017, s. 8-9) løfter frem en rekke sosiale forhold som til sammen utgjør en sammensatt og omfattende marginalisering av rom i en rekke Europeiske land: høy arbeidsledighet, fattigdom, lav utdanning, substandard boforhold og betraktelig dårligere helse, sammenlignet med ikke-rom. En omfattende studie utført av Fafo, som undersøker situasjonen til rumenske tiggere og gatearbeidere i Skandinavia, viser hvordan fattigdom resulterer i at mange rom drives til tiggning, og at dette er en livsstrategi på bakgrunn av mangel på alternativ (Djuve et al., 2015, s. 138). Rom anses for å være en tapende part i overgangen til markedsøkonomiske strukturer, og bevegelsesfriheten som kom med EU-regimet har ikke gitt de mulighetene til rom som til andre økonomisk vanskeligstilte grupper (Bhabha, 2017, s. 9). I enkelte land, som Vest-Balkan og Ukraina, er en av årsakene til fortsatt ekskludering og diskriminering statsløshet, og en fortsatt tanke om at rom ikke hører til (European Roma Rights Centre, 2017, s. 13). Det er derfor ingen politisk vilje til å legge til rette for prosesser som bidrar til oppreisning og inkludering.

Slike mekanismer kan også overføres til situasjonen for rom i Norge, hvor den offentlige diskursen skifter mellom ansvarsfraskrivelse og medlidenhet (Engebriksen, 2012, s. 58). Engebriksen (2012, s. 7) løfter frem problematikken rundt transnasjonal fattigdom i forbindelse med EØS-avtalen og roms rettigheter til bevegelsesfrihet. Bekjempelse av fattigdom er bundet til nasjonalstater, og fordi rom ikke oppfyller vilkår for oppholds- og arbeidstillatelse, begrenses også tilgangen til velferdstjenester (Engebriksen, 2012, s. 54-55).

Barker (2017) analyserer hvordan rom utsettes for ulike kontrolltiltak og kriminalitetskontroll i Sverige. Denne analysen kan overføres til den Nordiske velferdsstaten generelt. Her problematiseres prinsippene om likhet, verdighet, solidaritet og utenforskap, og begrepet *'benevolent violence'* anvendes for å beskrive nasjonalstatens respons på tiggende og de 'mobile fremmede'. Her forsøker Barker å vise hvordan tiltakene bidrar til undertrykkelse, samtidig som de rettferdiggjøres med 'velmenende' intensjoner (Barker, 2017, s. 134).

Johansen (2013) viser til innføring av soveforbud som et tiltak rettet spesifikt mot rom og tiggende, og som derfor strider med diskrimineringslovgivning. Også Engebriksen (2012, s. 55-56) problematiserer hvordan tilgang på offentlige steder, hvor rom kan oppholde seg og tigge lovlig, innskrenkes fordi næringsinteresser fører til privat regulering av steder. Begge disse tiltakene, i tillegg til innføringen av lokale tiggeforbud (Stortinget, 2014), resulterer i økt maktutøvelse, som bortvisning.

1.1.5 Marginalisering - et diakonalt anliggende

Diakonien har gjennomgått et paradigmeskifte: Fra å dreie seg om aktører som i hovedsak kjennetegnes ved karitativt omsorgsarbeid, settes rettferdighetsengasjementet på agendaen (Jordheim, 2009, s. 13ff). En mer offensiv diakoni vil nå engasjere seg i tema som fattigdom, økende sosiale forskjeller, menneskerettigheter og strukturelle årsaker til urettferdighet (Johannesen, 2009, s. 134). Diakoniplanen for Den norske kirke (Kirkerådet, 2010, s. 23-24) bærer preg av dette, og i diakoniens kamp for rettferdighet står solidaritet med de som får sitt menneskeverd krenket på dagsorden.

Norske myndigheter kritiseres for å komme til kort i møte med utenlandske tiggere, og Rosvoll & Bielenberg (2012, s. 43, 46) peker på kunnskapsløshet som et av hovedproblemene. Videre bryter behandlingen av rom med internasjonale konvensjoner Norge er forpliktet på. I de fleste Europeiske land fungerer frivillige organisasjoner som et substitutt for offentlig velferd, noe som også gjelder ovenfor rom (Nacu, referert i Engebriksen et al. 2014, s. 81). Å etablere tiltak hvor velferdsstaten kommer til kort kan være en av diakoniens oppgaver. Ettersom roms situasjon både i Norge og ellers i Europa bærer preg av manglende politisk vilje og vellykkede strategier for inkludering, underbygger dette en argumentasjon hvor marginaliseringen av rom er et nærværende og stort urettferdighetsproblem, og derfor av diakonal relevans.

1.2 Forskning

Til nå har jeg redegjort for kontekst og roms sosiale situasjon, og vist hvordan denne oppgaven er et relevant bidrag inn i diakonivitenskapen. Videre vil jeg redegjøre for eksisterende forskning på rom, og på hvilken måte denne studien bidrar inn i feltet.

Den akademiske interessen for rom har vokst, og ulike fagtradisjoner nærmer seg tematikken ulikt. I 2012 utarbeidet Rosvoll & Bielenberg (2012, s. 36) en rapport om antisiganisme og diskriminering om rom. I tillegg til å uttrykke bekymring knyttet til kunnskapsløsheten, påpeker de at mye grunnforskning og nybrottsarbeid gjøres av masterstudenter som ikke har tilknytning til rom utover interesse. Siden 2012 er det kommet flere bidrag i form av rapporter og studier. Innledningsvis introdusere kritiske innspill til forskning på feltet, da dette skaper en ramme for å forstå hvilken kunnskap som eksisterer, og for å drøfte hvordan kritiske tilnærminger utgjør et viktig bidrag på dette feltet.

1.2.1 Dekolonialisering av forskning

Matache (2017) kritiserer forskning som har bidratt til å etablere diskurser som fortsatt preger den akademiske forståelsen av rom. Hun mener litteraturen er dominert av uriktige fremstillinger, og at tidlig forskning ofte har fremstilt rom som mindreverdige sammenlignet med hvite, europeiske borgere (Matache, 2016a). Etablerte diskurser har også gjort seg gjeldende i senere forskning, noe som viderefører en skjev maktfordeling (Matache, 2016b). Slik har forskere bidratt til å opprettholde stereotypier og antagelser om roms kulturelle normer. Matache (2017) mener at 'kolonialisert forskning' manifesteres ved bruk av belastet og feilaktig terminologi, metodologiske tilnærminger, samt forskningens innhold og argumentasjon. Rom er ekskludert fra kunnskapsproduksjonen. I tillegg mangler forskere forståelse og bevissthet rundt betydningen av et sosialt hierarki mellom rom og ikke-rom, noe som gir utslag i forskningsprosjekt. Videre problematiserer Matache (2017) feltets kunnskapsteoretiske forståelse, og kritiserer hvordan begreper som "ekspert" og "objektiv" kunnskap i hovedsak blir brukt om forskere *uten* rombakgrunn. Hun løfter frem pågående debatter i academia knyttet til dette, hvor studier av forskere *med* rombakgrunn i større grad settes under tvil, spesielt med tanke på krav til objektivitet. Det er derfor nødvendig å 'dekolonisere' forskningsfeltet ved å kritisk vurdere eksisterende litteratur, skifte forskningsprosjektene fokus, og nærme seg tematikken med nye perspektiv som bryter med dominerende diskurser.

1.2.2 Kartlegging av utenlandske personer som tigger

Brattvåg (2007) har sammen med Kirkens Bymisjon utarbeidet en rapport om rumenske tiggeres situasjon i Norge. Rapporten viser at nordmenns holdninger til rom fra Romania er mer negative enn til tiggere med annen etnisk bakgrunn, som nordmenn. I den sammenheng vises det til *måten* rom tigger på, hvor det vektlegges en teatralisk uttrykksform. Rosvoll & Bielenberg (2012, s. 13) stiller seg kritisk til denne forklaringen, og viser isteden at antisiganistiske forestillinger er bakgrunnen for negative holdninger, snarere enn tiggings uttrykksform. Rapporten kan på denne måten kritiseres for å se rom med “kolonialiserte” øyne, noe som hindrer forskere i å avsløre hvilken rolle antisiganisme spiller.

Forskningsstiftelsen Fafo står for den mest omfattende studien om rom og andre migranter fra Romania som livnærer seg ved tigging og annet uformelt arbeid. Forskningen er basert på en kvantitativ tilnærming og utgjør en omfattende empirisk studie som gir kunnskap om tiggeres livsstrategier og hvilke konsekvenser ulike politiske tiltak har i Skandinavias hovedsteder (Djuve et al., 2015, s. 5). Matache (2016b) kritiserer denne studien for å reprodusere gamle oppfatninger angående roms kultur. I sin argumentasjon sier den at det er mindre krenkende for rom enn ikke-rom å tigge. Dette, mener Matache (2016b), forsterker idéen om “hvit overlegenhet” og fremmedgjøring da skillet mellom “oss” og “dem” forsterkes. Slike antagelser bygger på arbeid av Ada Engebrigtsen, som er en sentral forsker på tematikken i Norge. I en studie fra 2012 undersøkte Engebrigtsen (2012) myter og realiteter knyttet til personer som tigger, og hvorvidt rom er fattige EU-borgere eller kriminelle ble gjenstand for granskning. Her skriver hun utfyllende om roms kulturelle normer og opplevelser av verdighet (2012, s. 38-39). Hun hevder at rom har utviklet en immunitet mot majoritetsbefolkningens forakt og degradering, fordi minoritetens bakgrunn med sosial ekskludering har resultert i at rom avviser majoritetens verdier og normer. Altså utgjør dette et eksempel på forskning som holder liv i gamle myter og antagelser knyttet til roms opplevelser og kultur.

I 2014 ledet Engebrigtsen også en kartlegging av utenlandske personer som tigger (Engebrigtsen et al. 2014, s. 7ff). Denne studien ser på hvordan tiggere benytter seg av ulike tjenester tilbudt av det offentlige og frivillige organisasjoner. Studiene viser at majoriteten av fattige tilreisende er rom, at strukturelle årsaker forårsaker tigging, og at det finnes eksempler på diskriminerende praksis. Her er det også verdt å merke seg at Engebrigtsen et al. (2014, s.

94) finner i sin studie at ulike organisasjoner, så vel som enkeltpersoner, utgjør et viktig bidrag for å bedre personer som tigger sin livssituasjon i Norge. De referer til denne gruppen som 'gode samaritanere'. Denne studien bidrar med økt forståelse av nettopp denne gruppen, og gir et innblikk i hvilke dynamikker som preger møtet mellom personer med tilhørighet til kirken, menigheten og personer som tigger.

1.2.3 Holdninger og rasisme

Flere forskere har undersøkt holdninger og rasisme rettet mot rom. Ulike studier har også bidratt til å belyse rasismens følger. En masteroppgave viser fra et statsvitenskapelig perspektiv sammenheng mellom oppslutning rundt tiggeforbud og negative, stereotype bilder av rom. Dataene kommer fra Norsk medborgerpanel; en internettbasert undersøkelse som ser på nordmenns holdninger om ulike samfunnstema. Studien kaster nytt lys over årsakene til debatten om tiggeforbud, og viser betydningen av stereotypier og fremstillinger (Lein, 2016). En annen masteroppgave fra samme felt viser at rom fortsatt diskrimineres omfattende, tross store politiske prosesser som skal hindre etnisk diskriminering (Langaas, 2017, s. 88-89). Schuff (2017, s. 306) har utført en empirisk studie av hvordan fattige tilreisende omtales i et konkret nettsamfunn. Hun finner at dehumaniserende tendenser og diskurser er omfattende. Motkrefter på nettstedet viser medmenneskelighet, men her oppstår også et paradoks: En fastholding av gruppens menneskeverd, ofte som svar på rasistiske ytringer, bygger på diskurser som i utgangspunktet er dehumaniserende. Schuff (2017, s. 307) etterlyser en menneskebasert diskurs som forsvarer grunnleggende rettigheter for alle. Å anse også de "svakeste" gruppene som mennesker med samme behov og rettigheter som andre, mener Schuff (2017, s. 307) er en vesentlig tilnærming.

1.2.4 Ny retning

En bevegelse som bygger videre på Mataches (2016a; 2016b; 2017) perspektiv tar på sikte på å skape oppslutning rundt roms politiske og sosiale mobilisering for innfrielse av rettigheter. Denne tilnærmingen utfordrer etablerte diskurser, og lar mennesker selv bli deltakere og aktører i endringsprosesser, en tenkning med tydelige røtter i aksjonsforskning. Aksjonsforskning bygger på strategier som både har kunnskapsproduksjon og sosialt endringsarbeid som formål, og hvor berørte integreres på en ikke-hierarkisk måte i prosjektet (Thomassen, 2006, s. 173).

Boka *Realizing Roma Rights* utgjør et viktig bidrag i denne retning. Litteraturen som eksisterer om rom beskrives som teknisk og spesialisert med fokus på visse sosiale og kulturelle utfordringer, samtidig som den mangler et helhetlig perspektiv som tar innover seg spørsmålene knyttet til sosial rettferdighet og menneskerettigheter (Bhabha, 2017, s. 4). Til grunn ligger en antagelse om at det er avgjørende med et sterkt rom-representert politisk lederskap og bred sosial mobilisering for å skape like muligheter for rom. Bokas ulike bidrag drøfter på hvilke måter, og i hvilken grad, forskjellige tilnærminger faktisk resulterer i en sosial transformasjon (Bhabha, 2017, s. 8). En rettighetsdrevet tilnærming kan derfor anses som et godt utgangspunkt for å bygge videre kunnskap om rom. Barkers (2017) analyse av politikken som føres mot rom er et eksempel på en kritisk tilnærming som bidrar til å dekolonialisere kunnskap. Her settes fokus på samfunnsmekanismer og diskriminerende praksis, fremfor rom som utsatt og marginalisert gruppe med ansvar for egen integrering. På denne måten bidrar den til å produsere kunnskap om institusjonalisert rasisme og problematisere den "hvite normen" fremfor å produsere forskning som forsøker å si noe om roms virkelighet.

Det nyetablerte tidsskriftet *Critical Romani Studies* er en viktig bidragsyter i å etablere et forskningsfelt hvor kritiske teorier og metodologiske tilnærminger anvendes på en måte som tar sikte på å 'dekolonialisere kunnskap' om rom (Critical Romani Studies, 2018).

1.3 Analyseenheter og problemstilling

Dette prosjektet vil se på hvordan Den norske kirke forholder seg til mennesker som opplever marginalisering, med et spesielt fokus på personer som tigger. Formålet er å samle informasjon om hvilke situasjoner som oppstår rundt denne gruppens tilstedeværelse: hvilke erfaringer menigheten gjør seg, hvilke diskurser som gjør seg gjeldene og i hvilken grad dette påvirker virksomheten. Videre kan dette ha betydning for hvilken rolle Den norske kirke har, og kan ha, for mennesker i lignende sosiale situasjoner.

Denne studien retter fokus mot kirkens møte med rom, fremfor roms møte med kirken. Målet er ikke å forsøke å forstå eller beskrive roms virkelighet, men å belyse kirkens forståelse og perspektiv. På denne måten ønsker jeg å bidra i feltet som ser på samfunnsmekanismene som påvirker roms muligheter, fremfor å ta utgangspunkt i rom som et sosialt problem eller en utsatt gruppe.

For å skape et bilde som reflekterer menigheten som helhet er det viktig at ulike synspunkt fra forskjellige ståsted kommer til uttrykk. Det ble derfor viktig at deltakere med ulike roller vil fortelle om sine oppfatninger og erfaringer knyttet til prosjektets formål. Både ansatte og frivillige deltok derfor i studien.

1.3.1 Problemstilling

Studiens hovedspørsmål er følgende:

Hvordan forholder kirken seg til mennesker som tigger?

Videre vil disse delspørsmål bidra til å belyse problemstillingen:

1. *I hvilken grad bidrar conviviality til å belyse dynamikkene som oppstår i kirkens møte med personer som tigger?*
2. *Hvordan kan menigheten forstås i lys av teori om antisiganisme?*
3. *Hvordan kommer den nye diakoniforståelsen til uttrykk i handling?*

1.3.2 Sentrale begreper

Jeg vil her redegjøre for sentrale begreper for å besvare problemstillingen.

Kirken bruker jeg både om selve kirkebygget, men også når jeg referer til kirken som samfunnsinstitusjon. Ordet *menighet* viser til det lokale fellesskapet som tilhører Den norske kirke.

Med *møte* mener jeg kontaktflaten som oppstår mellom personer som tigger og personer som ikke tigger. I denne studien er kirken er slik arena. Det er her relevant å se på hvordan personer som tigger blir en del av fellesskapet, hvilken interaksjon som finner sted, relasjoner som oppstår og hvordan personer som tigger deltar i menighetens virksomhet.

Marginalisering er et begrep knyttet til samfunnsmessig utenforskap. Det er en prosess hvor personer eller grupper støtes ut av samfunnet. Fra et postkolonialt perspektiv er dette en problematisk term fordi det tar utgangspunkt i en binær konstruksjon. Dersom makt er knyttet til et sentrum, vil noen til en hver tid vil være perifere (Ashcroft et al. 2000, s. 135-136). Det kan likevel indikere manglende tilgang på samfunnsmessig innflytelse og undertrykkelse, og er på denne måten nyttig.

Det er uklare definisjoner og etniske betegnelser på rom og andre lignende grupper. Rom viser i denne studien til en transnasjonal minoritet, og begrepet er en offisiell betegnelse som anbefales av Europarådet. Innenfor samlebetegnelsen rom finnes grupper som identifiserer seg som for eksempel Rom, Sinti, Kale og flere andre grupper, deriblant personer som selv betegner seg som Sigøynere (Council of Europe, 2012, s. 4). Det er store variasjoner mellom gruppene da nasjonalitet og kultur varierer.

“Sigøynere” er et belastet begrep og skal derfor unngås, spesielt i tilfeller hvor det ikke svarer til gruppens egen betegnelse (Matache, 2017). Videre er den norske betegnelsen ’Romfolk’ et upresist og negativt begrep som kan ha oppstått på bakgrunn av usikkerhet rundt bøyning av ordet. Selv om riktig bøyning av ordet ville vært en rom, flere romer (NRK, 2014, s. 9), er ikke denne praksisen etablert. Engebriksen (2012, s. 24) bruker rom også i flertallsform da begrepet brukes slik av norske rom, noe som også vil gjelde for denne studien.

Når jeg undersøker hvilken *forståelse* som ligger til grunn mener jeg hvordan personer tolker og oppfatter personer som tigger. Intervjuobjektens holdninger, og hvilke meninger som tillegges erfaringer de har knyttet til denne gruppen, er relevante for å undersøke forståelse, samt på hvilken måte disse oppfatningene stemmer overens med etablerte diskurser og livssyn.

Diakoni defineres ulikt, men kan forstås som en felles betegnelse for kirkens omsorgs- og fellesskapsbyggende arbeid. Nordstokke (1994, s. 120-121) skiller mellom ulike typer diakoni avhengig av hvor det forgår, under hvilke rammer, og hva som kjennetegner virksomheten. Menighetsdiakoni står sentralt i denne studien, hvor lokalmenigheten er utgangspunktet for det diakonale arbeidet.

Myndiggjøring er en sentral metode i sosialt og diakonalt arbeid hvor personer utsatt for diskriminering og undertrykkende sosiale strukturer selv skal bli aktører for frigjøring (Nordstokke, 1994, s. 121). Myndiggjøring skal bidra til å adresse skjev maktfordeling, og at mennesker som lever opplever marginalisering får makt og innflytelse i samfunnet.

1.3.3 Avgrensning

Denne studien er et bidrag inn i diakonivitenskapen, hvor jeg ser på kirkens møte med en marginalisert minoritet: Personer som tigger i kirken. Tidligere har ulike forskere gjort

empiriske studier for å kartlegge utenlandske tiggeres virkelighet. Majoriteten av disse er rom (Djuve et al. 2015, s. 14). Disse studiene kritiseres for å opprettholde dehumaniserende diskurser innen academia. I kritikken av etablert forskning løftes aksjonsforskning frem som en god forskningsstrategi. Dette prosjektet har ikke som mål å bidra direkte til sosiale endringer, men å belyse hvordan kirken kan bidra til myndiggjøring. Derfor er en kritisk analyse av eksisterende holdninger ovenfor gruppen relevant, noe som gir en forståelse for hvordan kirken forholder seg til personer som tigger. Prosjektet ser derfor både på menighetens holdninger og handlinger knyttet til personer som tigger i kirken.

Personer som tigger er ikke representert i denne studien. Dette er prosjektets største svakhet sett i lys av anvendte teoretiske perspektiv og hovedargumentasjon. Det er flere grunner til at jeg har valgt å fokusere utelukkende på kirkens perspektiv. Det er ikke tilgjengelig eksisterende empiri på hvordan Den norske kirke forholder seg til denne gruppen, altså utgjør studien et nybrottsarbeid på akkurat dette temaet. Rammene for denne oppgaven setter begrensninger, både tidsmessig og økonomisk, for hva som er gjennomførbart i forbindelse med tolk og nettverk- og relasjonsetablering.

Til tross for tungtveiende argumentasjon for å involvere marginaliserte gruppers perspektiv og innflytelse i kunnskapsproduksjon, krever det flere ressurser enn det som var tilgjengelig for forsker innenfor dette prosjektets rammer. For å unngå at rom primært fikk en funksjon som alibi for studien, valgte jeg isteden å fokusere på kirkens holdninger og handlinger. Dette er også en anerkjennelse av begrensningene egen identitet som ikke-rom medfører.

Selv om denne studien bidrar med verdifull kunnskap og forståelse av dynamikkene i kirkens møte med personer som tigger, vil jeg derfor påpeke at videre studier burde ta *utgangspunkt* i roms perspektiv. Disse intervjuene forteller altså ikke noe om hvem rom er eller ikke er, men hvordan én menighet oppfatter og forholder seg til personer som tigger, og hvilke prosesser eller tiltak dette har resultert i.

1.4 Oppgavens forskningsdesign

Dette prosjektet har en undersøkende tilnærming til hvilke dynamikker som oppstår i møtet mellom kirken og personer som tigger. Det er altså ingen hypotese som ligger til grunn for studien. Målet er en dyp forståelse av denne interaksjonen og det mellommenneskelige

samspeilet. Jeg har derfor valgt case-studie, ettersom dette er en tilnærming som egner seg godt for å skape nyansert og detaljert kunnskap ut fra en konkret kontekst (Flyvbjerg, 2011, s. 314). Studien kan bidra til å stille nye spørsmål relevant for videre forskning, og eventuelt til å utvikle hypoteser.

Videre anvender jeg intervju for å innhente data, noe som gir tilgang på intervjupersoners tanker og refleksjoner. Her vil det vektlegges hvilke historier som fortelles og forståelsen informantene har av personer som tigger. Videre er jeg interessert i hvilken mening de tillegger ulike handlinger og historier. Her representeres både ansatte og ikke-ansatte, noe som danner et grunnlag for å forstå situasjonen fra flere perspektiv.

Med en konstruktivistisk tilnærming vektlegger jeg refleksivitet knyttet til egen posisjon som forsker, noe som er i tråd med studiens teoretiske tilnærming. Derfor blir det relevant å drøfte intervjuenes kontekst, og ulike faktorer som påvirker interaksjonen.

I denne studien anvender jeg teoretiske perspektiv som stiller seg kritiske til etablert forståelse og kunnskap. Gjennom en abduktiv tilnærming vil teoriene farge fortolkningen av dataene, samtidig som casen også bidrar til å se i hvilken grad disse teoriene er nyttige, eventuelt hvor de kommer til kort.

1.5 Oppgavens oppbygging og struktur

Jeg har i kapittel 1 introdusert tematikken og plassert studien i en kontekst, både samfunnsmessig og sett i sammenheng med eksisterende kunnskap om tematikken, samt vist hvordan denne studien bidrar inn i diakonivitenskapen. I kapittel 2 presenterer jeg to teoretiske perspektiv, *conviviality* og *antisiganisme*, og argumenterer for deres relevans for å belyse problemstillingen. Deretter følger kapittel 3 med en presentasjon av anvendte metoder og kritiske refleksjoner rundt valg tatt i forkant og underveis i studien. Kapittel 4 er en analyse-del hvor jeg presenterer datamaterialet og gjør rede for mine tolkninger med henblikk på teoretiske perspektiver underveis. Jeg vil så drøfte empirien i kapittel 5 og vise hva studien kan fortelle om kirkens holdninger og handlinger ovenfor personer som tigger, og gjør dette ved å forstå funnene i lys av de teoretiske perspektivene som er presentert. Avslutningsvis oppsummerer jeg funnene og viser hvordan problemstillingen med delspørsmål er besvart i kapittel 6.

2 Teori

2.1.1 Innledning

Det diakonale oppdraget står sentralt i kirkens møte med personer som tigger, noe som også kan legge føringer for hvilke dynamikker som oppstår i denne kontaktflaten. For å drøfte studiens empiri vil jeg anvende to teoretiske perspektiv: *Conviviality* og *antisiganisme*. Disse teoriene har flere sentrale fellesnevner, samtidig som de utfyller hverandre i å belyse dette spesifikke caset. *Conviviality* er en tilnærming til multikulturalisme som handler om fellesskap på tvers av ulikheter. I en diakonal sammenheng legger dette konseptet en ramme for hvordan lokalt og samfunnsengasjert sosialt arbeid kan se ut. Dette er samtidig en studie som bidrar med kunnskap hvordan ikke-rom forholder seg til rom, da majoriteten av utenlandske personer som tigger i Norge har denne bakgrunnen. *Antisiganisme* er en relevant teoretisk innfallsvinkel som kan tilføre viktige perspektiv i analysen av kirkens handlinger og holdninger i møtet med denne gruppen.

Jeg vil starte med å presentere *conviviality*; deretter redegjøre for *antisiganisme*, før jeg avslutningsvis trekke noen paralleller mellom *conviviality* i en diakonal kontekst og tilsvarende grunnprinsipper som fremmes i kampen mot *antisiganisme*.

2.2 Del 1: *Conviviality*

2.2.1 Innledning

Conviviality er et begrep som brukes noe forskjellig i ulike sammenhenger. I all hovedsak handler det om hvordan mennesker kan delta og leve sammen i et moderne samfunn. I denne teoridelen vil jeg drøfte ulike sider ved *conviviality*, og gjøre rede for hvordan konseptet er implementert i en diakonal kontekst.

Jeg vil starte med å presentere begrepets opphav og anvende Ivan Illich sin forståelse som grunnlag for videre drøfting. Deretter vil jeg ta utgangspunkt i en rapport fra Det lutherske verdensforbund (LWF, 2013) for å utforske *conviviality* i en diakonal sammenheng. Her vil jeg se på hvilke måter dette samsvarer med det nye paradigmet innenfor diakoni. Deretter utforsker jeg hvilken konkret betydning dette har i forhold til multikulturalisme. Her bidrar teoretikeren Paul Gilroy med viktige refleksjoner omkring *conviviality*, spesielt i forbindelse med maktrelasjoner og sosiale hierarki. Sist ser jeg på sentrale faktorer i kirkens

implementering av conviviality, som hvilke følger diakoniens kall har for sosialt engasjement og sentrale prinsipp i kampen for rettferdighet.

2.2.2 Bakgrunn

Opphavet til begrepet conviviality kan spores tilbake til en historisk periode i Spania mot slutten av det 15. århundre hvor kristne, jøder og muslimer levde sammen i fellesskap. I dag er det et konsept som beskriver hvordan mennesker kan skape fellesskap basert på ulikheter (LWF, 2013, s. 19). Begrepet ble først tatt i bruk av en østerriksk filosof og romersk-katolsk prest, Ivan Illich (referert i Korslien, 2016, s. 113). Illich presenterte en kritikk mot industrisamfunnet og den vestlige økonomiske utviklingsmodellen, som han hevdet skapte et 'behovenes slaveri' fremfor å frigjøre mennesker fra nød og mangler. Videre hindret disse samfunnsstrukturene mennesker i aktiv samfunnsdeltakelse (Whæle, 2017). Conviviality, derimot, bestod av kreative relasjoner mellom mennesker, og mellom mennesker og deres omgivelser. Dette er en virkelighet som mennesker aktivt skaper, sammenlignet med et samfunn hvor mennesker responderer mekanisk på betingelser bestemt av individer med makt (LWF, 2013, s. 18). Disse kreative relasjonene anerkjenner at mennesker er gjensidig avhengig av hverandre, noe som fosterer nye former for fellesskap (LWF, 2013, s. 18). Illich (referert i Korslien, 2016, s. 112-113) mente at dette både handler om å leve i fred, hvor ulike kulturer får utfolde seg, og at mennesker gjensidig påvirker og former hverandre i fellesskap. Denne samfunnsforståelsen er fundamental for hvordan begrepet er videreført i en diakonal sammenheng, hvor gjensidighet, myndiggjøring og rettferdighet er sentrale deler av visjonene for kristent sosialt arbeid.

2.2.3 Conviviality – forankret i en ny forståelse av diakoni

I 2007 vedtok Den norske kirke en plan for diakoni som bygger på en fornyet forståelse av kirkens oppgave. Den defineres på følgende måte:

Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet (Kirkerådet, 2010, s. 9).

Det er flere betydningsfulle aspekter ved denne nye definisjonen. Menneskers relasjonelle sider blir vesentlige, både mellom mennesker, og mellom mennesker og miljøet. I tillegg til å bevege seg bort fra en antroposentrisk forankring, tar den også et oppgjør med skillet mellom

giver og mottaker. Gjensidighet og deltakelse er sentrale prinsipp i den nye definisjonen (Jordheim, 2009, s 14). Videre viser inkluderingen av 'kamp for rettferdighet' at diakonien er samfunnsbevisst og offensiv i sitt arbeid med marginaliserte samfunnsgrupper (Johannesen, 2009, s. 134). Det tidligere fokuset på å møte lidende menneskers behov innebærer nå også å kjempe for at mennesker får sine rettigheter innfridd.

Det lutherske verdensforbund har utarbeidet en rapport som tar for seg en diakonal tilnærming som er tydelig forankret i dette nye paradigmet. *Seeking Conviviality: Re-forming Community Diakonia in Europe* (LWF, 2013) plasserer kirken i en samfunnsmessig og politisk kontekst, og baserer det diakonale arbeidet på konseptet conviviality. Begrepet conviviality oversettes til 'liv i mangfoldig fellesskap' og betyr kunsten og erfaringen med å leve sammen (LWF, 2013, s. 4). Conviviality anses som en måte å leve på i lokalsamfunn hvor den hverdagslige kontakten mellom mennesker står sentralt. Det handler i stor grad om å arbeide for samfunnsendring som resulterer i at mennesker med forskjellig identitet og etnisitet lever i harmoni (LWF, 2013, s. 19). Her er det flere sentrale prinsipper: respekt for ulikhet, fellesskap basert på gjensidige relasjoner og at mangfold styrker og beriker menneskers liv. Dette bygger på kritisk refleksjon rundt en helhetlig diakoni som virker på ulike samfunnsnivå. Den tar utgangspunkt i en samfunnsanalyse som anerkjenner de sosiale konsekvensene av sosiale, politiske og økonomiske strukturer. Videre danner dette grunnlaget for kirkens diakonale oppgave (LWF, 2013, s. 2).

I likhet med Illich, problematiseres samfunnets økonomiske struktur også fra et diakonalt ståsted. Markedssystemet skaper større ulikheter og fattigdom, og er destruktivt for mennesker og miljøet. Dette har også betydning for verdiskapning. Den neo-liberale verdigheten bygger på en individualistisk og autonom forståelse av mennesket (LWF, 2013, s. 23). Her står selvrealisering sentralt, som er en motsetning til den kristne tanken om at alle mennesker er skapt i Guds bilde og derfor verdige uavhengig av prestasjoner. Videre bygger den kristne verdigheten på en relasjonell forståelse av mennesker. Diakoni handler derfor både om å motstå samfunnets verdier, og å finne nye, alternative måter å skape og utvikle fellesskap og samfunn på (LWF, 2013, s. 24-25). Det blir derfor viktig å ta avstand fra forbrukerorienterte verdier. Conviviality står som kontrast til individualisme, og bygger på respekt for ulikheter og gjensidige relasjoner (LWF, 2013, s. 18).

2.2.4 Diakonien i det multikulturelle landskapet

Conviviality anses som en alternativ tilnærming til ulike sosiale utfordringer multikulturalisme medfører. Her erstattes fremmedfiendtlighet, frykt og rasisme med gjensidige og tillitsfulle relasjoner. Conviviality handler om hverdagsrelasjoner i et mangfoldig samfunn fritt for historiske maktrelasjoner og dominans (LWF, 2013, s. 18). Den kritiske teoretikeren Paul Gilroy (2005, s. 1-2) påpeker at multikulturalisme i dag forstås som et umulig prosjekt fordi ulikheter oppfattes som en trussel, noe som har resultert i fremveksten av nasjonalisme og fremmedfrykt. Gilroy hevder at disse samfunnstendensene må ses i sammenheng med fortidens kolonialisering og imperialisme. Den historiske dominansen resulterer i en fortsatt undertrykkelse hvor gamle hierarkiske strukturer reproduseres og forsterkes, noe som gir utslag i rasistisk praksis. Gilroy forstår conviviality som en allerede eksisterende prosess i multikulturelle, urbane områder som kjennetegnes av en grasrotsolidaritet hvor mennesker anerkjenner hverandres ulikheter, og hvor “rase” er uvesentlig. Gilroy fremmer ‘*convivial culture*’ som en vei videre i samfunn hvor multikulturalisme har vist seg å ikke fungere (Gilroy, 2005, s. xv). Conviviality, i dette perspektivet, omfavner en hverdagslig måte å leve med ulikheter, og representerer en nedena-opp tilnærming til sameksistens i et samfunn bestående av ulike etnisiteter og identiteter.

Innenfor diakonien er conviviality en tilnærming som baserer seg på at mennesker med ulike bakgrunn er i dialog, og at relasjoner utvikles over tid. Denne fremgangsmåten anses som spesielt relevant i sammenhenger hvor politiske prosjekt ikke har oppnådd reell forandring (LWF, 2013, s. 19), som ved undertrykkelse og diskriminering. Tradisjonelle politiske tiltak og prosjekt har definerte mål og tidsrammer. Økonomisk drevne prosjekt kan resultere i et effektivitetspress, noe som kan sette begrensninger for hvilke relasjoner som utvikles. Dette kan igjen skape mekanismer som ekskluderer mennesker fremfor å inkludere og skape deltakelse. Conviviality baserer seg på en alternativ mentalitet. Det handler her om å skape rom for aktiviteter som ikke er forhåndsbestemt. Dialog om kultur og identitet er en gjensidig tilnærming som tar sikte på å endre alle involverte parter. Å bygge relasjoner anses som avgjørende for å skape tillit mellom mennesker, noe som vil motvirke frykt og fremmedfiendtlighet (LWF, 2013, s. 19). Dette er også en tilnærming som tar sikte på å adressere utfordringer knyttet til fordommer, stereotypiske forutinntattheter og maktrelasjoner. Denne måten å skape samfunnsendringer på tar utgangspunkt i et lokalt samfunnsengasjement, og baserer seg på andre metoder enn tiltak som iverksettes “ovenfra”

eller “utenfra”. I likhet med Gilroys (2005) visjoner om en ‘*convivial culture*’ er også den diakonale tilnærmingen basert på en grasrotbevegelse, og responderer på utfordringer knyttet til multikulturalisme, som rasisme og asymmetriske relasjoner mellom grupper.

2.2.5 Samfunnsendring med utspring i det kristne kall

Den teologiske forankring i det diakonale arbeidet har ulike følger, deriblant hvem og hva diakonien skal arbeide for:

Den diakonale kirke har et dobbelt kall: et kall fra Gud og et kall fra mennesker som lider, de minste blant oss, de som ikke har stemme, som de mektige ikke hører. Kristne er kalt til å tjene sin neste på samme måte som de er kalt til å tjene Gud. (LWF, 2013, s. 15).

Dette kallet kan skape dynamikker der enkeltmenneskers livshistorie som blir viktige motivasjonsfaktorer for sosialt engasjement (LWF, 2013, s. 15). Tro spiller også en sentral rolle i hvordan medmennesker oppfattes og tillegges verdi. Ulike bibelreferanser og historier som formidler betydningen av å gjøre noe for sine medmennesker kan være sentrale for diakonalt engasjement.

Diakoniens teologiske forankring er også betydningsfull for *hvordan* omsorgsarbeidet utføres. Det kristne kallet til nestekjærlighet karakteriseres av empati og er en motvekt til sympatiske eller paternalistiske tilnærminger. LWF (2013, s. 16) skriver også at nestekjærligheten medfører en trang til å arbeide for rettferdighet. En empatisk tilnærming lar mennesker selv definere egne erfaringer, noe som krever at den som lytter forsøker å forstå på den andres premisser. Det er en slik tilnærming Skjervheim beskriver i sin artikkel *Deltakar og tilskodar* (referert i Jordheim, 2009, s. 21). I møte med medmennesker inntas enten rollen som deltaker, hvor man engasjeres i situasjoner og utfordringer, eller som tilskuer. Som tilskuer blir problemer distanserte og uforanderlige. Det er som deltaker endring kan finne sted (Jordheim, 2009, s. 21). Conviviality vektlegger deltakelse og nærvær til marginalisertes livssituasjon.

2.2.6 Rettferdighet som mål

Diakonien har en særskilt oppgave i å adressere urettferdighet og undertrykkelse. Det innebærer å møte ulike behov uten å undergrave menneskers verdighet, samt å skape

deltakelse. Videre vil beslutningspåvirkning være en del av rettferdighetsengasjementet. I rapporten om conviviality står myndiggjøring sentralt i arbeid med urettferdige samfunnsstrukturer (LWF, 2013, s. 21-22). Den tidligere diakoniforståelsen er kritisert for å resultere i en uheldig maktrelasjon mellom giver og mottaker av omsorg (LWF, 2010, s. 46-47). Gjensidige og likeverdige relasjoner mellom mennesker er derfor vesentlig, noe som gir rom for myndiggjøring. Nordstokke (1994) definerer myndiggjøring som: “En metode i sosialt og diakonalt arbeid som sikter mot å la fattige og undertrykte være hovedaktører i kampen for endring av deres livssituasjon” (s. 121). Her adresseres skjev maktfordeling og asymmetri (LWF, 2010, s. 46). Denne tilnærmingen er også teologisk forankret med utgangspunkt i Bibelens skapelsesforståelse: Hvert menneske er utrustet med ferdigheter og potensiale som er viktig for et fellesskap. Det må derfor skapes muligheter for at mennesker utsatt for marginalisering kan delta og aktivt bidra til samfunnsendring (LWF, 2010, s. 46).

Gilroy (2005) fremmer en kultur hvor rasehierarki og gamle maktrelasjoner opphører. Den nye diakoniforståelsen tar et oppgjør med tidligere tjenestespråk og maktrelasjoner, og vil skape en transformasjon som involverer mennesker gjensidig, og hvor mennesker berørt av marginalisering selv blir aktører i kamp for rettferdighet. Gilroy vektlegger en hverdagssolidaritet, noe som også står sentralt i den diakonale tilnærmingen. Conviviality er et lokalt forankret arbeid som skaper endring ‘nedenfra’. Myndiggjøring kan også forstås som en konkret strategi for å bekjempe ulike sosiale hierarki, og skape aktiv deltakelse blant mennesker som utsettes for marginalisering.

2.3 Del 2: antisiganisme

2.3.1 Innledning

Det er flere faktorer som hindrer ulike samfunnsgruppers sameksistens. Fordommer, stereotypier og diskriminering er noen eksempler. Roms levekår er et resultat av århundrer med diskriminering (End, 2015, s. 103). Antisiganisme kan kaste lys over samfunnsmekanismer som bidrar til å opprettholde undertrykkelse av rom, og er derfor et relevant perspektiv for å utforske hvordan ulike aktører og institusjoner forholder seg til diskriminerende praksis og stereotype forestillinger.

Jeg vil starte med å drøfte ulike måter å forstå antisiganisme på, og argumentere for hvorfor Alliance against Antigypsism (2017) sin definisjon er en nyttig måte å forstå dette fenomenet

på. Videre vil jeg redegjøre for antisiganismens ulike uttrykksformer for dens historiske bakteppe. Jeg vil også presentere typiske fordommer og stereotyper knyttet til rom, og peke på ulike følger dette kan ha. ‘Critical whiteness’ løftes frem som en tilnærming som kan bidra til å adressere antisiganisme. Jeg vil derfor introdusere dette perspektivet, for så å trekke noen sentrale paralleller mellom denne tenkningen og conviviality. Sist vil jeg argumentere for at denne diakonale tilnærmingen, basert på conviviality, har viktige bidrag i møtet med rom, som også har potensiale til å adressere og motvirke antisiganisme.

2.3.2 Definisjon og avklaring

Antisiganisme er hovedsakelig, men ikke utelukkende, rasisme rettet mot rom. Antisiganisme har stor sosial aksept, noe som gir utslag i at det moralske stigmaet knyttet til antisiganistiske holdninger eller handlinger er langt mindre enn rasisme rettet mot andre grupper (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 3). Antisiganisme er et fenomen som i stor grad påvirker roms hverdag og livsmuligheter, og står derfor sentralt innenfor kritiske tilnærminger innen romstudier.

Det er ikke etablert konsensus blant forskere om hvilken definisjon som best beskriver rasismen. Ulike begrep, som *Romaphobia* og *antiromanism* (End, 2015, s. 104), bygger på noe ulike forståelser. Sammenlignet med antisiganisme (oversatt fra engelske antigypsism) indikerer disse begrepene i større grad en reaksjon på roms atferd og kultur, fremfor samfunnets forestillinger om gruppen (End, 2015, s. 104). Ordet “gypsy” viser til samfunnets antagelser og forutinntattheter, og på denne måten er fordommene rettet mot en forestilling, fremfor fordommer rettet mot rom.

Alliance against Antigypsism (2017, s. 5, egen oversettelse) har på bakgrunn av manglende forståelse for og ulik bruk av begrepet, utarbeidet et forslag til definisjon og avklaring. Her defineres antisiganisme på følgende måte:

Antisiganisme er historisk konstruert og vedvarende rasisme rettet mot grupper som identifiseres under stigmaet “sigøyner”, eller relaterte betegnelser, og omfatter:

1. Homogene og essensialistiske oppfatninger og beskrivelser av aktuelle grupper;
2. Å tillegge dem spesielle egenskaper eller karakteristikk;

3. Diskriminerende sosiale strukturer og voldelige praksiser som har opphav i disse fremstillingene og oppfatningene, og som resulterer i undertrykkelse og ekskludering.

Denne definisjonen retter fokus mot oppfatninger og stigmatisering av “sigøynere”. I majoritetssamfunnet havner ulike grupper under betegnelsen fattige tilreisende, noe som har gjort at flere enn rom rammes av antisiganisme, da etablerte diskurser blander begrepsbruk knyttet til ulike grupper (End, 2015, s. 102). Det presiseres at det dreier seg om samfunnets oppfatninger, og ikke grupperens egen identifisering eller virkelighet. Dette åpner for en bredere analyse av rasismen (End, 2015, s. 104).

Fokuset på majoritetssamfunnets konstruerte bilder av “sigøynere” er spesielt relevant for den norske tiggdebatten. Den etablerte diskursen baserer seg på at alle tiggere er rom, som igjen består av en stereotypisk og statisk fremstilling av roms kultur og levemåte (Kaveh, 2015, s. 35). Selling (2015, s. 43) referer til “the conceptual gypsy” både for å understreke at det etniske argumentet er relativt, og samtidig poengtere at de eksisterende antagelser om rom vil legge føringer for det offentlige ordskiftet. Det spiller derfor liten rolle hvilke etniske grupper utenlandske tiggere i virkeligheten består av så lenge majoriteten forbinder tigging med rom.

Selv om denne definisjonen av antisiganisme ikke anses for å være et endelig svar i debatten om begrepsavklaring av antisiganisme, vil jeg i denne oppgaven legge denne forståelsen av antisiganisme til grunn. Andre forskere, som End (2015, s. 108) har også sluttet seg til lignende definisjon av antisiganisme. Jeg vil videre gjør rede for ulike grunner til at denne forståelsen av antisiganisme er nyttig som teoretisk perspektiv i romstudier.

2.3.3 Antisiganismens ulike uttrykksformer

Antisiganisme anses som et omfattende fenomen dypt integrert i sosiale strukturer, og en rasisme som manifesteres på ulike måter. Definisjonen bygger på et bredt spekter av ulike former for diskriminerende praksiser. Diskriminering handler om å aktivt handle upassende eller urett basert på gruppetilhørighet, og skiller seg derfor fra hvordan man ville opptrådt mot noen som ikke tilhørte denne gruppen (Dovidio et al., 2010, s. 8).

Punkt tre i Alliance against Antigypsism (2017, s. 5) sin definisjon av antisiganisme inneholder flere former for diskriminering; individuell, kulturell og institusjonell.

Dovidio et. al (2010, s. 9) definerer individuell diskriminering som atferd som skaper, opprettholder og forsterker fordeler ovenfor enkelte, samtidig som det fratras andre grupper. Kulturell diskriminering handler i større grad om et fenomen dypt integrert i en kulturs historie og normativ livsførsel, og kommer blant annet til syne når en gruppe utøver makt til å definere verdier, eller når undertrykte grupper utsettes for en projisering av en dominerende gruppes kulturelle normer, verdier og praksis (Dovidio et al., 2010, s. 11). Institusjonell diskriminering, derimot, handler om institusjonelle tiltak og politikk som undertrykker enkelte grupper ved å hindre livsmuligheter. Dette kan igjen fostre ideologier som rettferdiggjør eksisterende praksis (Dovidio et al., 2010, s. 10).

Disse ulike formene for diskriminering kan eksistere uavhengig av hverandre, og samtidig bygge opp under hverandre. Som redegjort for i innledningskapittelet, er deler av forskningsfeltet en arena som viderefører og forsterker antisiganisme. Dette kan være en form for institusjonell rasisme. Andre eksempler hvor antisiganisme kommer til syne kan være gjennom etablerte diskurser i media, på internett og i politiske debatter. Institusjonell rasisme kommer til uttrykk gjennom politiske tiltak som bidrar til videre undertrykkelse og ekskludering, noe som er et faktum i en rekke europeiske land (Bhabha, 2017, s. 4-5).

Alliance against Antigypsism (2017) sin definisjon av antisiganisme er “flytende” i den forstand at den tar hensyn til at innholdet forandres over tid og tar ulike former avhengig av sosiale, økonomiske og politiske faktorer. Definisjonen uttrykker ikke konkret hvordan rasismen manifesterer seg, noe som gjør at den heller ikke ekskluderer praksiser som kan være vanskelig å avsløre, men som likevel må forstås som undertrykkende (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 5). Hatkriminalitet og hatefulle ytringer er tydelige former for antisiganisme, men antisiganisme kan også innebærer en rekke holdninger og praksiser som oppfattes som trivielle handlinger. Effekten dette har over tid resulterer likevel i en omfattende rasisme med stor påvirkning (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 11). Derfor hevder Alliance against Antigypsism (2017, s. 10) at antisiganisme har en “systemisk natur” da den er dypt integrert i institusjoner, kulturelle konsepter og maktstrukturer.

2.3.4 Den fremmede

I likhet med andre former for rasisme, har antisiganisme opphav i en ideologisk konstruksjon av den fremmede. Som noe annerledes tillegges gruppen ulike karaktertrekk som bryter med etablerte normer (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 5). Innen postkolonialismen er

Gayatri Spivak (referert i Ashcroft et al., 2000, s. 171) en sentral teoretiker med sine perspektiver på prosessene som skaper “Den andre”. Kolonialiseringen har skapt diskurser som både bekrefter egen og “Den andres” identitet. Dette blir sentralt i å definere normalen, og hvor kolonimakten konstruerer “Den andre” ut fra egen kultur og verdensanskuelse (Ashcroft et al., 2000, s. 169).

Alliance against Antigypsism (2017, s. 3, 7) understreker at antisiganisme er rotfestet historisk, og den sosiale konstruksjonen av sigøynere kan spores som en motsetning til europeisk sivilisasjon. Historisk diskriminering, etterfølgelse, og segregering påvirker fortsatt roms livsmuligheter, og negative holdninger ovenfor gruppen eksisterer fortsatt. En tilbakevendende antisiganistisk ideologi baserer seg på en ide om at “sigøynere” er usiviliserte og står utenfor majoritetens normer og verdier, noe som skaper et skille mellom “oss” og “dem”. Prosessene som bidrar til fremmedgjøring av rom har flere konsekvenser. En av følgende er opprettholdelse av sosiale hierarki hvor rom ikke anses som likeverdige. Fremmedgjøring, i ulike former, kan hindre verdighet og er derfor en form for dehumanisering (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 8-9).

2.3.5 Oppfatninger og antagelser

Homogene og essensialistiske oppfatninger og beskrivelser er former for antisiganisme. Dette innebærer at variasjoner innad i en gruppe ikke redegjøres for; at gruppetilhørigheten blir altomfattende, og at mennesker reduseres til et stigma (End, 2015, s. 108). Definisjonen av antisiganisme inkluderer fordommer og stereotypiske fremstillinger som former for rasistisk praksis. Det finnes en rekke eksempler på dette. Samfunnets frykt for tiggere baserer seg på at rom er unyttige, uhygieniske og kriminelle som utgjør en trussel (Kaveh, 2015, s. 38). Selling (2015, s. 43) påpeker at en annen etablert oppfatning er at de tigger fordi de er rom, ikke fordi de er fattige. Videre er en generell oppfatning at miljøet består av organiserte gjenger, og at tiggende egentlig er et skalkeskjul for kriminell aktivitet (Kaveh, 2015, s. 36). Fordi fordommer og stereotyper er så lett tilgjengelige, er mekanismene som fører til fremmedgjøring, stigmatisering og videre marginalisering et omfattende problem.

Fordommer kan forstås som menneskers positive eller negative holdninger til en gruppe og dens medlemmer, og reflekterer en evaluering av gruppen som helhet. Dette bidrar til å skape eller opprettholde asymmetriske og hierarkiske relasjoner mellom ulike grupper (Dovidio et al. 2010, s. 7). Å tillegge rom spesielle karakteristikk eller egenskaper er relatert til

stereotypiske fremstillinger. Stereotypier representerer kvaliteter som forteller noe om selve essensen av gruppen. Stereotypier formidles gjennom media, diskurser og sosialisering, og setter begrensninger ettersom det skapes en forventning knyttet til atferd og egenskaper i tråd med antatte forestillinger om gruppen (Dovidio et al. 2010, s. 7-8). Stereotypier kan være negative, positive og nøytrale, men innebærer riktige eller uriktige påstander eller antagelser om personer med en bestemt gruppetilhørighet (Gilens, 1999, s. 78 referert i Lein, 2016, s. 18).

2.3.6 Stereotypier

Rosvoll og Bielenberg (2012, s. 17-19) skriver at det i hovedsak er to fremstillinger av rom: den ene er positiv og romantiserende og den andre er negativ og stigmatiserende.

Kontinuiteten i disse fremstillingene understrekes da de nærmest er uforandret over store deler av kontinentet helt siden befolkningen startet migrasjonen i Europa. Positive ladede stereotypier handler i stor grad om at rom lever et “sigøynerliv”, det vil si at de er frie livsnytere, og i motsetning til majoritetsbefolkningen ikke forholder seg til de samme hverdagslige rammene. Det er en romantisering av rom som gir assosiasjoner til blant annet leirbål, dans, spådom, omsorg for familien og musikk. De oppfattes som ekte og fulle av følelser, temperamentsfulle og nærmest ukontrollerbare. Dette kan bidra til en oppfatning om at rom ikke er til å stole på, og har derfor en umyndiggjørende effekt. Videre er begrep som “autentisk” og å ha noe “i blodet” gjengangere (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 22- 23).

Ofte oppfattes rom som en byrde for samfunnet. Negative stereotypier kan oppsummeres på følgende måte: rom er parasitter og kriminelle (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 19). Som kriminelle tillegges ofte oppfatningen om at rom opererer med egne, distinkte normer og regler (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 20-21). Videre følger en rekke egenskaper: de lyver, snylter, vil ikke jobbe, er skitne, stjeler, og holder barna borte fra skolen (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 19).

Stereotypier, sett i lys av begrepet ‘moralsk panikk’, kan forstås som samfunnets frykt for rom og tiggere (Kaveh, 2015, s. 35). Rosvoll & Bielenberg (2012, s. 25) analyserer stereotypiene som vrengebilde av samfunnets fobier, og viser hva majoritetssamfunnet *ikke* skal være. Videre påpeker de at fordommene og stereotypiene først og fremst kan indikerer rasistiske tendenser i samfunnet, og avslører lite om roms virkelighet. På bakgrunn av dette kan antisiganisme også forstås som en moralsk panikk rettet mot rom (Kaveh, 2015, s. 35).

2.3.7 Å bekjempe antisiganisme

Det er i dag økt oppslutning og fokus på antisiganisme som en årsak til marginalisering av rom. Likevel er det lite praktisk og teoretisk forståelse for hvordan antisiganisme kan adresseres (Vajda, 2015, s. 47). Bekjempelsen av antisiganisme har ofte vært rettet mot integrering og å bedre roms levevilkår (End, 2015, s. 103). Selv om dette er sentrale og viktige tiltak, må ikke dette forveksles med å bekjempe antisiganisme. Dette er et fenomen som eksisterer og opprettholdes i majoritetssamfunnet, og er ikke først og fremst et minoritetsproblem. Antisiganisme må derfor være en integrert del av politikken og tiltakene som føres (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 8ff).

I tråd med kritiske perspektiver på tematikken generelt, er det et fokusskifte fra den stigmatiserte minoriteten til majoritetssamfunnet. Det handler om å problematisere “den hvite normen” og de privilegertes sosiale posisjon, fremfor å fokusere på ulike gruppers annerledeshet eller levestandard. Innenfor kritiske tradisjoner i akademia refereres det i denne sammenheng til ‘critical whiteness’ (Bogdán et al., 2015). Denne hvithetsomdreiningen har opphav i en postkolonial bevegelse som innebærer at samfunn med historisk undertrykkelse anerkjenner dette aspektet ved deres identitet. Denne retningen kritiseres for å være problematisk og bakstreversk ettersom den bekrefter skillene den forsøker å bekjempe (Brochman, 2018). Likevel vil jeg argumentere for at denne tilnærmingen har viktige elementer som bidrar til å forstå betydningen av identitet, og for å skape sosiale forandringen som adresserer undertrykkelse og sosiale hierarki.

2.3.8 Critical whiteness og conviviality – et svar på antisiganisme?

Vajda (referert i Bogdán et al., 2015 s. 36) argumenterer for at ‘critical whiteness’ er et perspektiv som må implementeres både i forskning og som en tilnærming i sosialt arbeid som vil bekjempe diskriminering av rom. Vajda (2015, s. 51) bygger på Gilroys (2005) forståelse av de historiske prosessene som utgangspunkt for å forstå rasismens opphav, og for å forstå hvilken betydning dette har for menneskers holdninger og handlinger i dag. Det handler om å skape engasjement ved å stille seg spørrende til egne historiske røtter og fordommer, og å arbeide for å forandre disse gjennom bevisste og tiltenkte handlinger (Vajda, 2015, s. 55). Vajda understreker viktigheten av “nedenfra-opp” tilnærminger i arbeid med utvikling av deltakelse. Gjennom å bringe egen forståelse i dialog med ‘den andre’ fordrer dette refleksjon, åpenhet og gjensidig forandring. Denne prosessen basert på dialog og gjensidig endring har derfor klare paralleller med conviviality. Gilroys (2005) forståelse av identitet, historie og

rase får sentral plass både i 'critical whiteness' og conviviality. Conviviality relaterer derfor til antisiganisme som teoretisk perspektiv på flere måter, og kan ses på som en god tilnærming for å bekjempe rasismen og undertrykkelsen rom utsettes for.

2.4 Oppsummering

Marginalisering og multikulturalisme er to uunngåelige dynamikker i kirkens møte med personer som tigger. Et argument som går igjen i disse ulike teoridelene er viktigheten av å kjenne historie for å skape forståelse for samtiden. Gilroy (2005) fremmer denne vektleggingen spesielt i forhold til rasehierarki. Dette er også et helt sentralt perspektiv innen kritiske tilnærminger til rom.

Redegjørelsen og drøftingen av antisiganisme har belyst mekanismer i den rasistiske praksisen rom opplever. Historiske diskriminering, vedvarende ideologiske tenkning, fordommer og stereotypier er her sentrale sider. 'Critical whiteness' representerer en vending i tilnærmingen til disse samfunnsutfordringene. På sitt beste fordrer dette til en gjensidig transformering basert på prosesser som har opphav i lokalmiljøet. Conviviality er et konsept som tar utgangspunkt i slike prinsipp, hvor dialog står som en sentral del i kirkens omsorgsarbeid i lokalmiljø karakterisert av multikulturalisme og marginalisering.

3 Metode & forskningsdesign

Jeg vil i denne delen redegjøre for valg knyttet til metode og forskningsdesign i studien. Dette vil blir gjort ved å se på vitenskapsteoretisk grunnlag, forskningsstrategi, design, metode, utvalg og analyse, samt studiens kvalitet i form av reliabilitet og validitet. Jeg vil drøfte etiske utfordringer underveis, og som eget avsnitt avslutningsvis.

3.1 Strategi:

3.1.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag

Forskerens kunnskapssyn kan ha betydning for forskningsresultatene; data og teori bygger på ulike oppfatninger og antagelser om den sosiale verden, og hvordan vitenskapelig kunnskap best etableres. Filosofiske spørsmål om grunnleggende syn på mennesker og den sosiale verden, i.e. ontologi, og hvordan vi innhenter kunnskap om samfunnet, i.e. epistemologi, blir i denne sammenheng sentralt (Johannessen et al. 2010, s. 54-55). Vedrørende ontologi bygger min forståelse på et konstruktivistisk perspektiv. Fremfor å anta at sosiale fenomen på forhånd er gitt, og utenfor menneskers rekkevidde eller påvirkning, vil et konstruktivistisk standpunkt hevde at mennesker aktivt deltar og skaper en sosial virkelighet (Bryman, 2012, s. 32-33).

Studien undersøker ulike måter mennesker deltar i og opprettholder en sosial virkelighet på. Gjennom interaksjon skapes mening og måter å forstå verden på (Bryman, 2012, s. 34). Dette synet tar utgangspunkt i at mennesker er meningssøkende, og gjennom å tolke erfaringer og opplevelser utvikles ulike meninger og forståelser. Deltakeres versjon av virkeligheten blir derfor sentral i studien, og målet er å fange informantens oppfatninger. Her plasserer jeg meg innenfor et hermeneutisk paradigme, hvor fortolkning og forståelse står sentralt (Thomassen, 2006, s. 169). Det blir viktig å reflektere og tydeliggjøre egen forforståelse, altså fordommer eller utgangspunkt for forståelse, og la studien utfordre og endre forståelseshorisonten. Dette krever en åpenhet mot andres meningsunivers, og gjennom dialog vil nye fortolkninger oppstå. Kunnskap er altså et resultat av denne fortolkningsprosessen (Thomassen, 2006, s. 171-172).

Videre blir konteksten viktig, både historisk og kulturelt, fordi den former hvordan mennesker tolker og forstår ulike situasjoner (Creswell, 2014, s. 8). Dette er spesielt relevant for hvordan intervju som metode benyttes, og hvordan jeg analyserer og forstår kunnskapen som

utarbeides gjennom dette. Jeg vil komme tilbake til kunnskapsproduksjon basert på intervju senere.

3.1.2 Forskningsstrategi

Kvalitative undersøkelser egner seg godt dersom man vil utforske konkrete og lokale utviklingsforløp (Repstad, 2007, s. 24). Med tanke på prosjektets problemstilling og mål – å samle informasjon om kirkens erfaringer med personer som tigger – er en kvalitativ tilnærming relevant. Samtidig kan denne tilnærmingen by på utfordringer og ha forskningsmessige svakheter. Nærheten kvalitative studier gir kan føre til at den større samfunnskonteksten ikke fanges opp, og på denne måten mangle et overordnet perspektiv på viktige faktorer som påvirker et samfunnsfenomen (Repstad, 2007, s. 28). I denne studien kan det bety at det ikke skapes en tilstrekkelig forståelse av den større sammenhengen kirkens møte med personer som tigger inngår i.

Ringold et al. (2005, s. xviii-xix) gir en god drøfting av ulike tilnærminger i forskning som jeg også finner relevant for denne studien: Kvantitative forskningsprosjekt gir kunnskap om et større bilde, og viser trender og statistikk knyttet til forhold som arbeidsløst, fattigdom, utdanning og lignende. Men statistikk alene kan mangle nærhet til dataene, og er mindre egnet til å forstå ulike sosiale prosesser og dynamikker. Dette er case-studie godt egnet for å samle empiri på. Kvalitative studier viser hvordan ulike faktorer henger sammen og påvirker, i tillegg til å vise mangfold i hvordan kirken forholder seg til personer som tigger.

3.2 Design

Dette prosjektet er designet som en case-studie. I case-studier samles informasjon i en eller flere avgrensede enheter, og selve analysen baserer seg på de casene som inngår i prosjektet. Det gir kunnskap som er konkret og detaljert, og som er nært knyttet til konteksten den hentes ut fra. En styrke ved denne tilnærmingen er at det gir mulighet for å skape et nyansert bilde av virkeligheten, og på denne måten gi en god forståelse av prosesser og fenomen som undersøkes (Flyvbjerg, 2011, s. 314).

Det er lite kunnskap om hvordan Den norske kirke møter utenlandske personer som tigger. Målet for oppgaven er å kunne si noe om hvordan kirken forholder seg til denne gruppen, og

gjør dette ved å samle informasjon om en avgrenset enhet, altså en analyse basert på situasjonen i én utvalgt menighet.

I denne studien er casen todelt da den både kommuniserer inn i et kontekstfelt, altså kirken, og et teorifelt. Analysen basert på én utvalgt menighet kan bidra til å si noe om hvordan kirkens møte med personer som tigger kommuniserer med anvendte teorier: conviviality og antisiganisme. Samtidig er analyseenheten en del av en kontekst som dreier seg om kirken; både som menighet i sammenheng med Den norske kirke, og kirken som case sammenlignet med andre samfunnsinstitusjoner. Kirken som case kan da fortelle noe om hvilke mekanismer som kan tre i kraft som i en samfunnsinstitusjon.

Overførbarhet handler om hvordan tolkninger i en studie kan overføres til andre sammenhenger (Thagaard, 2011, s. 201). Designet av denne studien gjør at forsker kommer i dybden av en case. Dette gir et godt grunnlag for å oppnå en dyp forståelse av fenomenet jeg undersøker. Denne studien er ikke representativ for hvordan Den norske kirke forholder seg til personer som tigger. Samtidig kan case-studier gi grunnlag for å forstå sosiale prosesser i andre sammenhenger, selv om kunnskapen er kontekstavhengig. Gjennom å anvende mer generelle teorier, som også benyttes i annen forskning, bidrar dette til at tolkningene i denne studien gir en forståelse av fenomenet som også er relevant i andre sammenhenger.

Selv om studiens tolkninger er utviklet i en spesifikk kontekst, kan forståelsen som oppnås også ha gyldighet i andre sammenhenger. Blant annet tror jeg personer som har erfaringer med å forholde seg til personer som tigger vil kunne kjenne seg igjen i tolkningene og oppleve at de teoretiske perspektivene gir innsikt til å forstå fenomenet. Dette er noe Thagaard (2011, s. 209-210) løfter frem som relevant for argumentasjon knyttet til overførbarhet. Studien har derfor en forståelse som også peker ut over prosjektet.

3.3 Metode

Empirien er samlet ved bruk av intervju. Jeg vil videre redegjøre for styrker og svakheter ved denne metoden, intervjukonteksten, betydning av forskers rolle, kunnskapsproduksjon ved intervju, samt etiske utfordringer.

3.3.1 Intervju

Sammenlignet med observasjon har intervju den ulempen at metoden ikke lar forsker direkte observere sosial samhandling. Likevel kan intervju gi noe observasjon ikke kan:

Informantenes forståelse av ulike situasjoner og fenomen kommer frem, samt hvilke meninger de tillegger sine handlinger. Dette er nyttig informasjon ettersom handlinger ikke uten videre er åpne for forståelse av aktørers intensjoner og tanker knyttet til handlinger (Repstad, 2007, s. 77-78). I denne studien ble det relevant å bruke intervju for å samle personer i menigheten sine erfaringer, oppfatninger og holdninger knyttet til personer som tigger sin tilstedeværelse. Det ble på forhånd utviklet en intervjuguide som tok for seg ulike områder: Menighetens historie om tiggning, opplevelser knyttet til dette, eventuelle tiltak, personer som tigger sin rolle i menigheten og grad av deltakelse (Se vedlegg 2 for fullstendig intervjuguide).

Intervjuene var semistrukturert, noe som åpner for at informanter kan komme med egne perspektiv og tema. I rammen av dette prosjektet ble det gjort seks intervjuer. Tidsrammen for intervjuene var fra omlag en halv time til en time. Dette gav tilstrekkelig informasjon om menighetens situasjon til å kunne foreta en analyse. Det ble gjort lydopptak under intervjuene som senere ble transkribert. Det ble også tatt notater underveis. Dette bidrar til å styrke studiens indre validitet ved at intervjuene kan analyseres ordrett og i sin helhet, og intervjuer har tilgang på informasjon som ble observert under selve intervjuet gjennom notater, som respons og underliggende holdninger.

3.3.2 Kunnskapsproduksjon

Det må stilles kritiske spørsmål til hvilke data som innhentes ved de ulike metodene, noe som også er knyttet til studiens etiske sider. En problematisering av anvendte metoder, og en kritisk vurdering av hvilken kunnskap som produseres, er nødvendig og viktig. Brinkmann og Kvale (2009, s. 21ff) påpeker at intervju handler om å forstå verden sett fra informantens side. Målet for interaksjonen er kunnskap. Forskningsintervjuet er fra deres perspektiv en profesjonell samtale hvor kunnskap produseres i samspill mellom intervjuer og informant. Det er derfor en gjensidig avhengighet mellom interaksjon og kunnskapsproduksjon. Intervjuet er avhengig av at intervjueren skaper rom og anledning for informanten til å dele informasjon. Med denne forståelsen til grunn problematiseres dataenes betydning, og kunnskapens rammebetingelser anerkjennes.

3.3.3 Intervjukontekst

Interaksjonen påvirkes av ulike faktorer. Brinkmann og Kvale (2015, s. 119-125) drøfter ulike posisjoner en intervjuer kan innta, og hvilken rolle intervjupersonen inntar. Dette har betydning for konteksten. I denne studien ble det naturlig å plassere seg i en deltakende posisjon, og dermed ha en delvis aktiv rolle i samtalen. Intervjupersonens beskrivelser og fortellinger anses som et resultat av konteksten intervjuet foregår i, og her anerkjennes intervjuerens rolle i en meningsskapende prosess. Foley (referert i Brinkmann & Kvale, 2015, s. 123) har utviklet en modell som tar for seg ulike måter å forholde seg til intervjupersoner på. Å anse intervjupersonene som informanter er én av flere tilnærminger. Her tildeles intervjupersonene en type ekspertrolle hvor agenda for intervjuet blir å produsere samfunnsrelevant kunnskap. Dette skiller seg fra kunnskap som omhandler mer private opplevelser og meninger (Brinkmann & Kvale, 2015, s. 123-124).

Videre har forsker- og intervjupersonens posisjon flere sider. Hvordan forsker oppfattes i forskningsfeltet er av betydning, og ulike faktorer påvirker maktrelasjonen i intervjuet. Flere forfattere nevner faktorer som kjønn, klasse og etnisitet, men jeg vil også legge til alder som en faktor med innvirkning. Brinkmann og Kvale (2015, s. 125ff) skriver også om kroppslig kommunikasjon og ytre faktorer som påvirker konteksten. Å være bevisst hvordan kropp er tilstede og påvirker intervjusetting handler om å anerkjenne blant annet kjønn, etnisitet og klasse. Hva som sies, og hva som kommuniseres gjennom kroppen, er en del av denne påvirkningen. Ikke-menneskelige faktorer som ting, omgivelser, lokaler eller lignende kan ha analytisk relevans da dette har betydning for intervjusituasjon.

Intervjuene er formet av intervjuers identitet og sosiale posisjon som etnisk norsk. Intervjuer spurte om informasjon om tiggere, og det ble skapt et skille mellom “oss”, hvor intervjuer har samme gruppetilhørighet som informanter, og “dem”, altså personene som tigger i kirken. Noe avhengig av informanten, vil intervjuene være preget av denne dynamikken. Dette har betydning for hvilken informasjon som utveksles, og også hvordan det presenteres eller legges frem.

Å snakke *med* kirken om hvordan kirken forholder seg til personer som tigger, i likhet med sensitive tema i forskning, byr på utfordringer. Som redegjort for over, er erfaringen at det ikke lar seg gjøre å fremstå nøytral som forsker. Videre vil intervjupersoner uunngåelig innta en posisjon og rolle, og empirien er således ikke objektiv. I denne sammenheng finner jeg det

relevant å løfte frem tematikkens ambivalens: holdningene knyttet til rom er sprikende, og hvordan mennesker forstår og forholder seg til personer som tigger på kan være konfliktfylt (Schuff, 2017). Marginalisering, og spesielt kirkens møte med marginaliserte mennesker, kan også reise spørsmål knyttet til moralske og etiske “plikter”. Kirkens uttalte samfunnsansvar, og forskning i seg selv, kan gi følelse av å bli vurdert og forsket på. Det er vanskelig å komme utenom at temaet i seg selv kan være krevende og utfordrende å gjøre studier av. Dette krevde derfor en våkenhet knyttet til hvordan jeg som forsker ledet samtale om kirkens forhold til tiggere, de ulike posisjoner og roller som inntas, og hvordan intervjukontekst påvirker dataen som innhentes.

3.3.4 Tolkning av intervju

Tolkning baserer seg på forskers oppfatning av hvordan informantene forstår seg selv (Thagaard, 2011, s. 189-190). Dette kan by på utfordrende valg, ettersom tolkning av informantenes forståelse ikke er gitt og kan gjøres ut fra flere hensyn. Analyse av kvalitative data byr derfor på etiske utfordringer. Forskers tolkning kan vike fra deltakeres egen forståelse. Det handler derfor om å ivareta informantens perspektiv i denne prosessen (Thagaard, 2011, s. 110-112). Dette krever selvrefleksjon slik at både analysen og fremstillingen av datamaterialet er i tråd med det faktiske datamaterialet. Videre er det ikke alltid intervjuers agenda for samtalen og informantens tolkning stemmer overens, noe som skaper utfordringer (David & Sutton, 2011, s. 126). Å stille kritiske spørsmål underveis er en måte å få frem nyanserte beskrivelser og å avklare eventuelle misoppfatninger på (Brinkmann & Kvale, 2009, s. 27). Med en hermeneutisk tilnærming står denne fortolkningsprosessen sentral ettersom den vektlegger forskers utgangspunkt for forståelse samt prosessen som leder til ny kunnskap.

3.4 Utvalg

Det var et krav at menigheten case-studiet skulle bygge på hadde erfaring med personer som tigger, og spesielt rom. Ettersom flere informanter oppfattet at personene som tigger i kirken identifiserte seg som rom, anses dette som ivaretatt.

Repstad (2007, s. 81) skriver at et av kriteriene med tanke på utvalg er at personene er av relevans for prosjektets problemstilling, deriblant meninger, kunnskap, holdninger eller erfaringer. Deltakere i prosjektet var basert dette. Tilgang til feltet ble oppnådd ved å kontakte

personer med tilknytning til menigheten. Videre ble deltakere rekruttert etter snøballmetoden, altså ved at informanter tipset om aktuelle informanter (Thagaard, 2011, s. 56). For å skape et bilde som reflekterer menigheten som helhet var det viktig at ulike synspunkt fra forskjellige ståsted kom til uttrykk. Det var derfor ønskelig at deltakere med ulike roller var villig til å fortelle om sine oppfatninger og erfaringer knyttet til prosjektets formål. Ansatte og ikke-ansatte med tilhørighet til menigheten ble derfor vil spurt om å delta i dette prosjektet. Det er relevant å påpeke at utvalget ikke er representativt for menigheten, da informantene i stor grad er personer som har hatt et ekstra engasjement for personer som tigger. Av informanter som sa seg villig til å intervjues var det fem kvinner og en mann, det er altså ikke kjønnsbalanse i utvalget. For å anonymisere informantene omtales alle som "hun" hvor dette er aktuelt. Informantene refereres til som I1-I6, og for å anonymisere ytterligere referer jeg til "hun" i alle tilfeller for ikke å avsløre hvem som er den mannlige informanten. Videre forskning kan undersøke om det er forskjeller mellom kjønn i måten mennesker forholder seg til personer som tigger, da denne studien ikke tar høyde for dette.

3.5 Analyse

Forskningsprosjektets analytiske del går ut på å tolke datamaterialet, noe som innebærer en refleksjon over datamaterialets meningsinnhold, for så å knytte dette til teori. Jeg vil her redegjøre for hvordan jeg har gått frem for å analysere dataene.

3.5.1 Temasentrert analyse

For å analysere intervjuene anvendte jeg en temasentrert intervjuanalyse. Dette gav mulighet til å sammenligne ulike informanters informasjon knyttet til ulike tema. Et formål med denne typen analyse er å gå i dybden av tema, sammenlignet med eksempelvis personanalyse som ser på sammenheng mellom ulike tema for ulike personer (Thagaard, 2011, s. 171, 184). Første runde av analysen bestod i å knytte større deler av tekst til fem kategorier som var basert på intervjuguiden. Her ble all informasjon som kunne være av betydning for videre analyse tatt med, noe som også forhindrer at relevant informasjon blir utelatt. Videre ble første utkast av analysen gjennomgått, og utsagnenes antatte meningsinnhold ble notert underveis i margin. Deretter ble utsnitt av tekst redusert for å fjerne overflødig tekst, og enkelte utsagn ble sortert på nytt slik at meningsinnhold og tema stemte overens. Her ble det videre delt inn i underkategorier, noe som tillot en mer presis kategorisering. Til slutt ble intervjuene i sin opprinnelige form gjennomgått for å sørge for at relevante utsagn ikke ble

utelatt, og for å få et inntrykk av at analysen representerte informantenes informasjon i sin helhet. Denne studien har også et begrenset antall intervjuer, noe som gjør at materialitet er oversiktlig og helheten kan ivaretas på en annen måte enn med større mengder data.

En ulempe ved temasentrert analyse er at utsagn avskjæres fra en større sammenheng, noe som får konsekvenser for hvordan helheten i informantenes informasjon ivaretas (Thagaard, 2011, s. 171). Det var derfor viktig å analysere temaene med hensyn til de sammenhengene informantenes utsagn inngår i, og på denne måten ikke tillegge eller trekke fra meningsinnhold. Dette innebærer en varsom tolkning av ulike måter informasjonen kan forstås på. Videre sikrer også en gjennomlesning av det enkelte intervju at helheten ivaretas.

En svakhet i denne studien er at ikke alle informantene hadde utfyllende informasjon om hvert enkelt tema, altså kan selve sammenligningen av informasjon være noe tynn på enkelte tema (Thagaard, 2011, s. 172). Dette gjelder for eksempel temaet utfordringer, hvor enkelte informanter ikke så noen utfordringer ved tiggning. Dette ble likevel analysert som relevant, da fraværet av utfordringer også er interessant og gir verdifull informasjon. Videre var det ulike tolkninger av dette spørsmålet, noe som fører til større variasjon i underkategorier. Samtidig reflekterer dette ulike informanters perspektiv, og informasjonen er også samlet under én hovedkategori, noe som ivaretar muligheten til å sammenligne ulike informanter. Fordi dette er en case-studie, er det også relevant å løfte frem ulike dynamikker og nærhet til informantene. På denne måten kan det også sies at sammenligning for generaliserbarhetens skyld ikke er relevant i like stor grad som studier hvor gyldighet utover casen står sentralt.

Ved å gjennomføre semistrukturerte intervju ble alle tema i intervjuguiden dekket i løpet av samtalen. Denne strukturen er også gunstig da det blir mulig for informanter å fortelle om hendelser og refleksjoner de opplever interessante og relevante. Dette fører samtidig til variasjon i intervjuenes data. Videre kan ulike faktorer spille inn for hvor utfyllende informasjon informanten deler. Spesielt én informant var noe mer begrenset i form av å dele refleksjoner. Dette gav mindre materiale å analysere innenfor de ulike temaene sammenlignet med andre informanter. Selv om informasjonen ikke var utdypende, var alle tema belyst og derfor relevant. I analysen ble det også viktig at denne informantens perspektiver ble inkludert, noe som også bidrar til å sikre sammenligningsgrunnlag, men samtidig krever det mer varsomhet for hvordan dataene tolkes.

3.5.2 Abduktiv tilnærming til empiri

Thagaard (2011, s. 193-195) skriver at forskningsprosjekt kan plasseres i ulike kategorier basert på sin teoretiske forankring. Her skilles mellom tre ulike tilnærminger: induktiv, hvor teori utvikles basert på data, deduktiv, hvor teori testes på datamaterialet, og sist en abduktiv tilnærming. En abduktiv tilnærming plasseres mellom den induktive og den deduktive tilnærming, og kjennetegnes av å ha et dialektisk forhold mellom teori og data. Dataanalysen bidrar til å utvikle ideer, som i en induktiv analyse, samtidig som teori gir føringer for hvordan empirien forstås. En fordel ved dette er at teoriutvikling har forankring i data, og at forståelsen av materialet både er knyttet til eksisterende teori og til informasjonen og mønstrene som kommer ut av dataene.

Case-studier kan knyttes til teori på ulike måter. Dette prosjektet tar utgangspunkt i en abduktiv tilnærming hvor det er samspill mellom etablert teori og fortolkning av data. Kritiske teorier dannet utgangspunktet for forståelse og tolkning dataene som er samlet inn gjennom intervju. Videre vil analysen vise hvordan denne case-studien tilfører kunnskap både om Den norske kirkes møte med marginaliserte, og hvilken relevans de anvendte teoriene har i denne konkrete casen.

3.5.3 Transkribering av intervju

Det er ulike måter å transkribere på, og det foretas en rekke valg i å oversette intervju fra muntlig form til en skriftlig tekst. Dette er både av kvalitetsmessig og etisk betydning (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 206-207). Å anerkjenne dette betyr også å vise at en form for analyse av data starter allerede her. Jeg vil derfor gjøre rede for hvilke hensyn jeg har tatt i denne prosessen.

Ettersom studien i hovedsak ser på oppfatninger, meninger og beskrivelser, har jeg vært opptatt av å ivareta informantens budskap i ytringene. Det innebar å transkribere med vekt på å bevare ytringens hovedbudskap slik jeg som forsker fortolker dataene. Derfor har jeg valgt å transkribere intervjuene slik at de egner seg for skriftlig lesning, og at meningen ivaretas selv om informanten ikke alltid siteres med samme setningsoppbygging som uttalt i lydopptaket, eller med å ivareta alle detaljer og presisjoner. Fordi studien ikke har som mål å analysere språk ble denne måten å jobbe med dataene ansett som mer hensiktsmessig. Likevel ble det understreket der hvor informant brukte spesielt tonefall, da dette indikerer en

meningsvektlegging. Videre noterte jeg steder hvor det for eksempel ble gjort fysiske bevegelser eller gester som var av betydning for hvordan budskapet formidles og tolkes.

3.6 Forskningsetikk

Forskningsprosjekt kan påvirke personene som deltar i studien, og muligheter for fremtidig forskning. En etisk forsvarlig utførelse må derfor redegjøres for. Det er i denne studien gjort flere tiltak for å sikre at dette kravet oppfylles.

Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens ansvar for å unngå skade og plikt til å respektere informantens privatliv er noen av de relevante forskningsetiske retningslinjene i denne studien (NESH, 2006). Ettersom studien ikke innebærer sensitive temaer eller sårbare informanter, anses plikten om å ivareta deltakere og respektere privatliv som oppfylt. Informanten skal velge fritt over sin deltakelse, og gi et informert samtykke hvor han/hun godtar at opplysninger om vedkommende behandles i studiet (Johannessen et. al., 2010, s. 96). Det ble innhentet informert samtykke av deltakere i studien, noe som ble gjort skriftlig. Her ble det informert om alle nødvendige opplysninger, som formålet med prosjektet og hva det går ut på, hva deltakelse i studien innebærer samt hva informasjon skal brukes til. Videre forsikret jeg meg om at deltakere ikke ble utsatt for press til å delta i prosjektet, og de ble gjort oppmerksomme på at de på hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg. Informasjon som kom frem i intervju og under observasjon ble anonymisert slik at deltakere ikke kan gjenkjennes. Arbeidet med å anonymisere har resultert i at jeg utelater informasjon om spesielle hendelser, forhold og informanter som kan bidra til at deltakere kan gjenkjennes. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

3.7 Troverdighet: Reliabilitet og validitet.

Forskningens troverdighet vurderes ut fra reliabilitet og validitet. Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet. Ut fra et konstruktivistisk ståsted vil dette i stor grad handle om å gjøre rede for hvordan forsker har gått frem i prosessen med å produsere dataene (Thaagard, s. 2011, s. 198). Seal (referert i Thaagard, 2011, s. 199) hevder at intern validitet er det som står mest sentralt i kvalitativ forskning. Intern validitet innebærer å redegjøre for fremgangsmåte av dataenes innsamling og analyse. Ekstern validitet, som handler om at forskningsprosjektet kan gjentas av andre forskere, er i fokus i kvantitative studier. Dette

bygger på en anerkjennelse av at dataene er et resultat av interaksjonen mellom forsker og informant, med de forutsetningene som var tilstede på tidspunkt for innsamling.

Metodekapittelet har vist fremgangsmåten for studien, og hvordan dataene er behandlet og tolket. Det blir derfor mulig for andre å vurdere prosjektets reliabilitet ut fra dette. Å skille primærdata fra forskers vurdering er også en måte å tydeliggjøre hvordan forsker har gått frem på. I analysedelen har jeg derfor valgt å først presentere dataene, for så å vurdere og drøfte i eget avsnitt under hvert tema. Dette er en gjennomgående struktur for hele analysen, noe som bidrar til å styrke studiens reliabilitet. Jeg har også reflektert over konteksten for datainnsamlingen, som betydningen av studiens tematikk og relasjonelle faktorer mellom forsker og informant.

Relasjoner i felten er også av betydning for validitet. Validitet handler om å vurdere grunnlaget for tolkning (Thagaard, 2011, s. 201). Grunnlag for fortolking av dataene er blant annet basert på relasjonene som etableres i feltet, da dette former hvilken forståelse forsker utvikler (Thagaard, 2011, s. 202). Jeg tydeliggjør derfor hvilke mellommenneskelige dynamikker som har vært sentrale for intervjuene, og også hvordan dette i enkelte tilfeller har betydning for tolkning av dataene. Dette reflekterer jeg også over i analysen.

Videre må gyldige tolkninger begrunnes. Silverman (referert i Thagaard, 2011, s. 201-202) hevder at gjennomsiktighet i analyse og grunnlaget for tolkning styrker validitet. Dette innebærer å vise hvordan jeg tolker og trekker konklusjoner. I analysen viser jeg derfor ulike måter å forstå dataene på, som ved å vise til ulike teoretiske perspektiv Dette kan også innebære å reflektere over hvordan dataene *kan* tolkes, men ikke trekke konklusjoner utover hva dataene gir grunnlag for. Dette bidrar til å styrke studiens validitet. Studiens konklusjon og drøftingskapittel baserer seg også på det jeg mener dataene kan fortelle.

4 Analyse

Analysen er delt inn i fem temaer med utgangspunkt i intervjuguiden. De seks informantene som deltok i studien refereres til som I1-I6. I noen tilfeller viser jeg også til 'en informant'. Dette for å ytterligere beskytte informantenes anonymitet. Hvert undertema følges av en kort drøftingsdel med teoretiske refleksjoner.

4.1 Personer som tigger

Første kategori kartlegger hvem informantene oppfatter at personer som tigger er. Informasjon som bakgrunn, språk, etnisitet og livssituasjon inngår i denne kategorien. Også manglende kjennskap eller bevissthet rundt dette er relevant for å si noe om informantenes forståelse av personer som tigger. Det deles her inn i to underkategorier: Bakgrunn og Livssituasjon.

4.1.1 Bakgrunn

Blant informantene var det delvis uklare oppfatninger av hvem personene som tigger i kirken er. Utover en generell oppfatning om at de var fra Romania, var det flere som uttrykte usikkerhet rundt etnisitet og språk. I1 forteller innledningsvis at hun har oppfattet at de er rumenere, men viser i flere tilfeller til rom når gruppen omtales senere i intervjuet. Noen av informantene presiserte at det var romfolk. Personer som tigger ble også ved ulike anledninger presentert som i romfolk i menigheten, og I5 forteller om en person som tigger at vedkommende identifiserte seg som romfolk. Informantene var entydige i at personer som tigger ikke behersker engelsk, men det var usikkerhet rundt morsmål. Flere informanter forteller om et tilfelle hvor en person kommuniserte på spansk. I1 sier de snakket rom, en slags rumensk, og I4 mente morsmålet var romanes. I6 oppfattet at enkelte ikke var romfolk fordi de fremsto som selvstendige, og at de kledde seg annerledes enn andre "tiggere". Det var også flere andre faktorer som bygget opp under dette, som at tok de avstand til andre tiggere og ikke var en del av et større og etablert tiggernetverk. I6 konkluderer følgende: "de liker ikke å identifisere seg med de andre rumenerne, så jeg lurer på om de kanskje ikke er romfolk".

Uppreis begrepsbruk knyttet til etnisitet og nasjonalitet var noe som gikk igjen i flere av intervjuene. Selv om de fleste informantene i løpet av intervjuene refererte til rom, er det ikke

en entydig oppfatning om bakgrunnen til personene som tigger i kirken. Det var likevel konsensus knyttet til oppfatninger om religiøs tilhørighet, da alle mente personene som tigger var kristne.

4.1.1.1 Drøfting av personer som tigger sin bakgrunn

Usikkerhet om bakgrunnen til personer som tigger og etnisitet kan skyldes utfordringer knyttet til kommunikasjon. En generell mangel på kunnskap om gruppers etnisitet og bakgrunn kan også være en faktor. Likevel er det sannsynlig å anta at dette også er knyttet til generelle oppfatninger i samfunnet. Uklar begrepsbruk og usikkerhet rundt livssituasjon kan skyldes en generell diskurs som bygger på ulike antagelser om denne gruppen (End, 2015, s. 102), og på denne måten bidra til at mennesker har bevisste og ubevisste oppfatninger av hvem utenlandske personer som tigger er. I den offentlige debatten er det i stor grad Romfolk som omtales i forbindelse med tigging (Djuve et al. 2015, s. 10). Selv om Romfolk er et begrep som ikke svarer til roms selvbetegnelse, viser det at flere av informantene oppfatter at personer som tigger er rom. I tillegg viser de språklige referansene at informantene gjør koblinger til rom. Sett i lys av antisiganisme, er det etniske argumentet relativt. Antisiganisme rammer alle som identifiseres som "sigøynere" eller lignende grupper (Selling, 2015, s. 43). Studiens formål er å se på kirkens oppfatninger og holdninger, og er på denne måten uavhengig av gruppens selv-identifisering.

4.1.2 Livssituasjon

Flere informanter forteller om vanskelige forhold i personene som tigger sitt hjemland, og at dette gjør at de reiser til Norge for å tigge. Eksempelvis sier I5 at "det er vel noe nød som gjør at de er her". I6 forteller også om dette eksplisitt, mennesker med vanskelige liv, begrunner reisene til Norge ut fra dette, og understreker også dette som lite gunstig da foreldre må dra fra barna. I4 forteller om eksisterende 'misoppfatninger' rundt hvilke faktorer som forårsaker situasjonen:

Det går jo rykter om at dette er folk som blir styrt av folk bak seg som tar all fortjenesten og utnytter dem. Da vil vi ikke gi til dem fordi vi ikke vil gi til slike bakmenn og lurifakser. Men de forskningsrapportene som er kommet (...) sier jo at det ikke stemmer! Det kan være enkelte - selvfølgelig er det noen blant disse tiggerne som ikke er ærlige - det finnes det faktisk blant nordmenn også. Men i det store og hele er

det mennesker som kommer hit fordi de er i nød. De får mer ut av å komme her og ha det vondt, enn å være hjemme og ikke få til noen ting. Det er mennesker som på ulike vis trenger hjelp.

Også I5 snakker spesifikt om antagelser rundt organisert kriminalitet som dominerende forklaring på oppholdet i Norge:

... jeg tror ikke så veldig på dette med kriminelle bakmenn, men ser jo at det må være en slags organisasjon i dette. Blant annet fordi når én forsvinner så kommer det en ny neste søndag, så da har de vel en slags avtale. Men hva det innebærer kjenner jeg ikke til. Det er mulig vi er *naive*, men det har vi råd til (latter). Da får vi heller være naive. Kanskje blir vi lurt og det er helt i orden.

Selv om informant 15 er trygg i sin oppfatning, illustrerer utsagnet også at hun ikke har kjennskap til hele bildet, og at det ligger en viss usikkerhet i det. Både I4 og I5 tar opp tema om kriminalitet og ærlighet. Utover disse tilfellene kom ikke disse temaene opp ellers i intervjuene.

4.1.2.1 Drøfting av oppfatninger om livssituasjon

Flere informanter anerkjenner strukturelle årsaker som bakenforliggende faktorer for tiggernes livssituasjoner. Dette viser at personer tigger på bakgrunn av fattigdom, noe som står i kontrast til en etablert oppfatning hvor tigging i større grad handler om normer og verdier, altså et fenomen som forklares ut fra etnisitet og kultur (Selling, 2015, s. 43; Matache, 2016b). Flere av informantene tar til orde for en alternativ fortelling som står i motsetning til forestillinger de oppfatter eksisterer. Både ærlighet og kriminalitet omtales, noe som er eksempler på etablerte stereotypiske fremstillinger, som at rom ikke er til å stole på, og at de er kriminelle (Kaveh, 2015, s. 36; Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 19, 22-23). Dette bekrefter at disse stereotypiene eksisterer og forbindes med personene som tigger. Videre illustrerer det at det kreves en aktiv tilnærming å skulle forholde seg til denne gruppen på en annen måte.

4.2 Deltakelse

Kategorien deltakelse handler om hvordan personer som tigger deltar i kirken og hvilken kontakt den øvrige menigheten har med denne gruppen. Det innebærer beskrivelser av relasjoner og ulike former for kommunikasjon. Både generelle mønster og spesielle hendelser er relevante for å beskrive deltakelsen, samt hvilken betydning dette har for menigheten. Det deles her inn i underkategoriene Gudstjenester, Kommunikasjon og Relasjoner.

4.2.1 Gudstjenester

Deltakelse i kirken handler om å gi en beskrivelse av hvordan personer som tigger deltar i kirken, og hvordan personer som ikke tigger møter og inkluderer dem. Informantene ble spurt om de kunne fortelle når tiggingen begynte. De fleste informantene gav uttrykk for at de ikke var sikre på når det startet, enkelte begrunnet dette ut fra at de ikke hadde vært i menighet over lang tid. I5 har hatt engasjement for tiggerses situasjon fra starten og forteller at første gang det satt en tigger på kirketrappen var i 2012, og at dette var en periode med mye debatt og medieoppslag knyttet til utenlandske tiggere generelt i samfunnet. Informantene gir uttrykk for at deltakelsen har et likt mønster, og at det ikke har vært endringer over tid. Det har vært flere ulike personer som tigger i kirken, og det er noe utbytting innimellom. Noen personer som tigger har hatt 'fast plass' over flere år, og det er i hovedsak disse informantene forteller om i intervjuene.

Informantene er entydige om den generelle deltakelsen til personer som tigger i kirken. På søndager sitter det som regel én person og tigger på kirketrappen før og etter gudstjenesten. I2 sier at "(...) tiggeren kommer cirka en halv time før og setter seg ved døra med koppen, og der sitter dem til gudstjenesten har begynt". I5 påpeker at personer som tigger "er diskre men tydelig tilstede". Videre legges det til at tiggingen ikke er aggressiv eller ubehagelig. I1 presiserer det samme, og at dette er viktig for at det ikke skal være problematisk. Når gudstjenesten har begynt, kommer de fleste inn og setter seg bakerst i kirkerommet. Samtlige forteller at de også deltar i nattverd, gir kollekt, og at noen også blir med på kirkekaffe etter gudstjenesten. I4 forteller også at de korsner seg, blar i salmeboken og ellers følger med på det de kan. I2 forteller også at personer som tigger har "veldig respekt" for kirka, og at personer som tigger derfor er godt kjent med rammene for en gudstjeneste og vet hva som foregår, til tross for manglende språk. Samtlige informanter forteller at de regner personer som tigger som en del av menigheten og fellesskapet.

Informantene tenker ulikt om inkludering. Både ansatte og ikke-ansatte informanter beskriver “små-kontakt” i forbindelse med gudstjenester. I2 sier at kontakten er på et greit nivå, og at vedkommende tror personer som tigger har den kontakten med menigheten som de ønsker. Andre informanter har større fokus på inkludering. I5 forteller at kirkevertene i menigheten er bevisste på at personer som tigger skal ha mulighet til å komme inn, at de får lov å bruke toalettene og at de får komme inn og varme seg, og være tilstede under gudstjenesten. Småprat under kirkekaffen løftes også frem. I4 forteller at det er større deler av menigheten som forsøker å inkludere:

Jeg ser jo at det er veldig mange - når de kommer og stiller seg i kaffekøen inne i kirkestua - som er bortom og liksom skygger fremover, heller i kaffe, har sånn 'små-kontakt' og viser at de ønsker å inkludere – *det* er mange.

Noen av informantene forteller også om episoder hvor de sitter i nærheten av personer som tigger under gudstjenesten. For I6 var det å sitte bakerst i kirkerommet utgangspunktet for videre kontakt. For I1 er dette et bevisst valg:

Det tenker jeg også sier noe om at man ikke setter seg tre benker bak, men at man kan sitte på samme benk. Ikke det at man skal sette seg oppi, det hadde jeg jo ikke gjort med noen andre heller, med mindre det var mine aller nærmeste, men å forholde seg til - det tenker jeg er et poeng. Det er jeg opptatt av.

Intensjonene fra ikke-tigges side varierer og innebærer alt fra å 'ha en åpen dør' og forholde seg til dem på en naturlig måte på lik linje med andre som ikke er tiggere, til å tenke mer på hvordan menigheten aktivt inkluderer.

4.2.1.1 Drøfting av personer som tigger sin deltakelse i gudstjenester

Informantene forteller at personer som tigger er kristne, noe som gjør kirken til en arena for felles tro og handling mellom mennesker med ulik bakgrunn. Dette kan bidra til at en person som tigger også trer inn i roller, noe som åpner for at kirken kan forholde seg til enkeltmennesker på andre måter enn som “tigger”. Selv om personer som tigger anses som en del av menigheten og fellesskapet, kan det også tyde på denne gruppen har en perifer rolle sammenlignet med personer som ikke tigger. Det kommer blant annet til uttrykk ved at de

sitter bakerst i kirkerommet. Det presiserer også at personer som tigger ikke er tilstede på en ubehagelig måte, og at de skal få komme inn på lik linje som andre mennesker og få bruke toalettet. Dette understreker at det er vesentlige forskjeller mellom personer som tigger og personer som ikke tigger, og at det er et møte mellom grupper hvor slike handlinger ikke blir en selvfølgelige.

Conviviality er en tilnærming basert på prinsipper som åpner for nye måter å etablere fellesskap på tvers av ulikheter (Illich, referert i Korslien, 2016, s. 112-113). Samtidig vil fokuset på den lokale fellesskapstenkningen, som står sentralt i conviviality, få et noe annet preg ettersom personene som tigger ikke har den samme tilhørigheten til nærmiljøet som mennesker med permanent bosettelse. Informantenes fokus på relasjoner og fellesskap gjør likevel conviviality til en sentral tilnærming.

4.2.2 Kommunikasjon

Kontakten mellom personer som tigger og personer som ikke tigger bærer preg av mangel på felles språk. Interaksjonen baserer seg i stor grad på kroppsspråk, enkle ord, eller andre alternative kommunikasjonsformer, deriblant tegning. Majoriteten løfter frem episoder hvor det har vært personer tilstede som snakker et språk personen som tigger har behersket. Dette har muliggjort et bedre bekjentskap med personer som tigger. Flere informanter forteller også om hendelser og situasjoner som tillater kontakt uten verbal kommunikasjon. I4 forteller eksempelvis at vedkommende får klem og blir kysset på hånden. Kroppsspråk er viktig og en sentral del av hvordan informantene tolker kontakten og relasjonen. I1 forteller om sine tanker rundt denne kontakten:

Kroppen og det du gjør i rommet snakker alltid. Når de er med i nattverden snakker de til oss: De sier at de er en del av fellesskapet, og vil være det. Når de kysser hånda mi så viser de at vi har en relasjon (...). Det er noe med alle disse tingene man *gjør*.

En av informantene forteller også om rollen som prest, og hvor viktig kroppsspråk blir for å formidle omsorg i den sammenheng:

Jeg hilser jo alltid på dem og ser de i øynene. Ofte tar jeg meg til hjertet og liksom hilser på de slik, for å vise at jeg bryr meg. Jeg får ikke sagt “så hyggelig å se deg”. Jeg kan si det, men de forstår ikke ordene, så for meg blir da kroppsspråk viktig.

To andre informantene forteller også om en episode hvor et barn ble et kontaktpunkt mellom et av menighetens par og personer som tigger, og at dette tillot en naturlig kontakt som ikke krevde verbalt språk. Disse tilfellene beskrives som verdifulle og fine episoder.

4.2.2.1 Drøfting av kommunikasjonens betydning for deltakelse

Flere av de “faste tiggerne” deltar aktivt i gudstjenesten. Her blir handling viktig for inkludering, og en form for kommunikasjon som ikke er avhengig av språk. Språk anses for å være den største barrieren for å utvikle relasjoner, og situasjoner hvor kontakt oppnås uten verbalt språk blir vendepunkt som løftes frem i intervjuene. Videre poengteres viktigheten av *handlinger* som en måte å kommunisere på. Det å gi til kollekt, og å gå til nattverd, kan forstås som handlinger som bidrar til fellesskap mellom personer som tigger og personer som ikke tigger, og på denne måten skaper gjensidighet i ellers ulike sosiale posisjoner og situasjoner. Conviviality handler om å skape fellesskap på tvers av ulikheter. I dette tilfellet, som ser på kirkens møte med personer som tigger, blir det å utvikle relasjoner gjennom alternative kommunikasjonsformer en del av det å utvikle *kreative* relasjoner (LWF, 2013, s. 18).

4.2.3 Relasjoner

Informantene ble spurt om det har vært generell endring i kontakten over tid. Flere forteller at det ikke har vært merkbare forandringer, annet enn at kontakten og deltakelsen er personavhengig. Disse endringene er av betydning for menighetens møte med dem, da det ble etablert ulike relasjoner og grad av kontakt avhengig av hvem som tigger i kirken. I4 forteller følgende:

Det kommer jo enkelte her innimellom når de faste ikke er her; de som har fått tildelt denne plassen og hører til her. Så kommer det jo noen vikarer, men det er ikke *så* lett å få kontakt med dem. De blir ofte bare sittende og kommer kanskje ikke inn, selv om de i mange tilfeller blir oppmuntret til det.

Faste personer som har vært der over tid resulterer i større bekjentskap og deltakelse i menighetens virksomhet. Menigheten får ikke samme tilknytning til “vikarer”. I1 sier at “De som pleier å være her fast, de får vi jo en relasjon til”. I4 forteller spesielt om enkelte tiggere

hun har vært mer knyttet til andre, noe som er naturlig da man ikke kan bli “venn med alle”. Selv om det ikke gjøres noe spesielt for å bli kjent med tiggere som har vært der i kort tid, forteller de fleste informantene at personer som tigger hilses på og inviteres inn på kirkekaffe. Informantene forteller at det ikke har vært noen generelle endringer. I6 antyder samtidig at det kanskje har vært en endring i måten kirken forholder seg til personer som tigger:

Nå har vi blitt litt immune mot det - “jaja, nå er det ny tigger” - og så orker man kanskje ikke helt å forholde seg til det. Etterhvert som tiden går blir man litt likegyldig. I hvert fall blir jeg det fordi jeg tenker at jeg orker ikke å gå inn i dette en gang til; å bli kjent med dem på gebrokkent språk og prøve å finne en jobb og masse styr.

Denne forståelsen kommer ikke frem i andre intervjuer, bortsett fra at I4 påpeker at det er naturlige begrensinger for hvor mange relasjoner man kan inngå.

Flere informanter mener at det ikke er noen forskjell mellom ansatte og den øvrige menigheten når det gjelder holdninger og kontakt ovenfor personer som tigger. Likevel påpeker I3 at frivillige kan ha større frihet til å ta initiativ ovenfor personer som tigger. To informanter som er ansatt sier også at i de i hovedsak har kontakt med personer som tigger i forbindelse med gudstjenesten, hvor dette blir naturlig. Lignende antagelser kommer også frem i intervju med en prest, hvor vedkommende beskriver presters særskilte rolle hvor personer som tigger “alltid kyssa hendene til oss som er prester”.

Informantene som ikke er ansatt forteller om kontakt utenom kirken, at de har invitert enkelte hjem, og at de bruker å hilse på personene som tigger i kirken på søndager også ellers i uken. Denne kontakten mellom ikke-ansatte og personer som tigger blir også påpekt av to informanter som er ansatt. De tre informantene som ikke var ansatt, omtaler også personer som tigger ved navn. I6 er blant informantene som har kontakt med en “fast tigger” utenom kirken, og løfter frem episoder hvor hun treffer vedkommende: “ansiktsuttrykket til (navn på person) når jeg møter henne utenfor (sted), *det* er veldig hyggelig”. Altså beskrives relasjonene med personer som tigger verdifulle for personer som ikke tigger. I6 forteller at dette alltid er hyggelig, men på grunn av de store ulikhetene blir det ikke naturlig å anse personen som tigger som en venn.

I4 forteller om kontakten hun har med personer som tigger i menigheten, og gir en utelukkende positiv beskrivelse av et par hun er blitt kjent med:

(...) akkurat den familien var veldig gode mennesker; tok vare på hverandre; så når noen hadde vanskelig for å komme opp kirke trappa og reiste seg for å hjelpe til. Tårene sto i øynene på henne da hun oppdaget at en av dem hun kjente hadde mistet mannen sin. Ryddet veldig fint etter seg med bordet, veldig ordentlige, og tok som sagt vare på hverandre. De var hjemme her en gang, da ble det stående og be bordbønn før de satte seg og fikk mat. Så det forteller litt om dem, ikke sant, og de glemmer aldri at et par stykker hjalp dem å komme hjem.

Her beskrives gode erfaringer og historier om mennesker informantene har blitt kjent med, som også er en fortelling om hvem personene som tigger er.

4.2.3.1 Drøfting av relasjoner som deltakelse

I intervjuene beskrives ulike relasjoner. Asymmetri mellom informantene og personer som tigger løftes frem av I6, noe som viser til en side ved relasjonen som ikke omtales eksplisitt av andre informanter. I4 er opptatt av å formidle karaktertrekk og egenskaper ved et par informantene har blitt kjent med. Dette representerer en *motfortelling* til fordommer og stereotypier. Personer som tigger fremstilles ikke her som en motsetning til egen norm, noe som kan bryte et skille mellom “oss” og “dem”.

Det tar tid å bli kjent, og for flere informanter krever det større innsats enn ovenfor personer som ikke tigger. Flere informanter sier at det ikke har vært noen spesielle endringer i kontakten over tid. Det kan likevel identifiseres to faktorer som er av betydning for hvordan relasjonene utvikles: Det ene er et skille mellom “faste tiggere” og “vikarer”, og det andre mellom ansatte og ikke-ansatte. Skillet mellom ansatte og ikke-ansatte kan påvirkes av rollene de ulike informantene inntar i intervjuene. Samtidig er dette også roller informantene har ellers i menigheten, og det er flere merkbare skiller. Informantene som var ansatte i kirken forteller om gudstjenester og en generell oversikt over ulike hendelser og tiltak. Informantene som ikke var ansatt, forteller i større grad om livssituasjoner som er betydningsfulle for personer som tigger, og om kontakt utenom gudstjenester på søndager.

Conviviality handler om sosiale transformasjoner som starter med en bevegelse “nedenfra”. Dette er sentralt for denne analysen, som viser at initiativ og relasjoner ikke er et resultat av tiltak som er igangsatt “utenfra”. Conviviality, som tilnærming, bygger også på en tanke om at tillit motvirker fremmedfrykt (LWF, 2013, s. 19). Relasjoner kan altså ha denne effekten.

4.3 Respons

I intervjuene ble det stilt spørsmål knyttet til menighetens respons på tigging og på personer som tigger sin deltakelse i menighetslivet. Denne kategorien handler om menighetens reaksjon, fremfor kontakt eller deltakelse. Her inngår ulike beskrivelser av hvordan menigheten oppfatter og forholder seg til tigging og personer som tigger i menigheten. Kategorien er delt inn i tre underkategorier: Velvilje, Avvisning og Kristen tro i møte med fattigdom.

4.3.1 Velvilje

Informantene beskriver i hovedsak en positiv innstilling til personer som tigger, og ingen beskriver problematiske forhold. Et mindretall av informantene har et bevisst forhold til når tiggingen først begynte. En informant, I4, plasserer tigging i kirken i et større perspektiv:

Vi har hatt folk i kirkeasyl. (...) Det var vel med å åpne øynene for at folk utenfra kunne trenge hjelp. (...) Vi var veldig opptatt av at de måtte få bo, at de måtte få bli, og at de måtte få være her hvor de kjente noen. Så jeg tror kanskje det startet der. De tigget jo ikke i vanlig forstand, men de kom, og de trengte hjelp.

Altså forstås personer som tigger, i likhet med kirkeasylanter, som mennesker ’utenfra’ som trenger hjelp. Videre varierer informantenes svar fra en generell aksept ovenfor situasjonen, til utelukkende positive beskrivelser. I5 sier: “Vi jager dem ikke bort. Tvert i mot, vi synes det fint at de er her”. I2 sier at det virker som menigheten har akseptert tiggingen, og at det er positivt når personer som tigger deltar på gudstjenesten. Videre forteller I2 at “Det som er viktig med dem, som det er med alle andre mennesker, er å møte dem med vennlighet og respekt”. Velvilje og respekt er nøkkelord som går igjen i samtlige intervju. I3 forteller at erfaringen har vært god, og opplever at de som tigger blir sett og respektert:

(...) ved å la dem sitte her så sier vi jo at det er opp til menigheten selv om de vil gi eller ikke, men at de behandler dem med respekt, det vil vi jo selvfølgelig at de skal gjøre. Men det har gått av seg selv, så det at de opplever at de er velkommen i menigheten er *veldig positivt*, og at menigheten viser et initiativ ovenfor dem er jeg veldig glad for.

I5 uttrykker seg lignende, og forteller at et mål er å gjøre personer som tigger til mennesker ved å vise respekt og ta dem inn i varmen, som under gudstjenesten. Videre viser intervjuene at menigheten er opptatt av å ta vare på, hjelpe og gjøre noe for personer som tigger. I1 forteller at menighetens respons har vært positiv og kan oppsummeres i “hvordan vi kan vi hjelpe (...) og hvordan kan vi hjelpe og inkludere”.

Over tid synes også tiggingen og deltakelsen å være normalisert da det ikke er et tema eller det snakkes særlig mye. I5 mener menigheten i større grad har vendt seg til det:

Jeg opplever ikke at man snakker så mye om det. Det er på en måte en slags aksept for at det sitter noen der, og at de inviteres inn under gudstjenesten, men helt hva folk tenker om det vet jeg ikke.

Lignende utsagn kom frem i flere intervjuer. Videre forteller I6 at dette ble snakket mye om for noen år tilbake, men at man ikke gjøre det nå lenger. I5 snakker også om at “tiggeproblematikken” ikke er diskutert ordentlig, men at hun oppfatter at de sentrale i menigheten viser støtte, og gjerne vil hjelpe og gi penger.

4.3.1.1 Drøfting av velvilje som respons

Menighetens respons ovenfor personer som tigger kan beskrives som åpen. Informantene er opptatt av å inkludere og hjelpe, noe de også mener gjelder for menigheten som helhet. Samtidig er det informanter som sier at situasjonen med tigging ikke er en sak menigheten har drøftet. Det er interessant sett i lys av en rettferdighetsorientert diakoniforståelse, da slike sosiale situasjoner vil settes i en samfunnsmessig sammenheng (Johannesen, 2009, s. 132-134). I tillegg til å vise respekt, uttrykker også én informant at det handler om å gjøre personer som tigger til “mennesker”. Dette kan anses som en måte å motarbeide fremmedgjøring og dehumanisering, noe som er viktig sett i lys av teori om antisiganisme (Schuff, 2017, s. 307). Videre er det en sentral del av *conviviality*, som tar sikte på å erstatte

fremmedfiendtlighet, frykt og rasisme med tillitsfulle relasjoner (LWF, 2013, s. 18). Samtidig illustrer dette hvor utbredt antisiganisme er, da det å “rehumanisere” personer som tigger faktisk er nødvendig for å oppnå likeverd.

4.3.2 Avvisning

Negativ respons beskrives som unntakstilfeller. I4 forteller om motvilje hos enkelte: “Jeg har fornemmet at noen: Nei, dette er bare juks, jeg går forbi”, men sier videre at hun går ut fra at flertallet er annerledes. I5 forteller også om en hendelse i starten da tiggingen tiltok i menigheten:

Da de dukket opp var det en mann som så at jeg gav penger og sa: “Nå har du fått et problem her”. Ikke sikker på hva han mente med det. Men jeg *tror* han mente at når vi begynner å gi kommer de tilbake, og at det er et problem. Jeg synes ikke det var et problem, men det er klart at det er dilemmaer. Jeg skjønner det. Det finnes argumenter for ikke å gi, og det finnes argumenter, mener jeg, for å gi til tiggerne og støtte dem. Med mer enn penger for så vidt også.

Denne oppfatning, at tiggingen er problematisk og uønsket, strider med hva majoriteten av informanter sier. Informanten peker på at det er ulike oppfatninger om hvordan den enkelte skal forholde seg til tigging. I1 forteller om en hendelse i kirken hvor en person som tigget ble vist bort. Informanten sier at: “da reagerte menigheten veldig sterkt”, og videre at det var viktig å passe på “at ikke rom ble trakassert og at de ikke ble snakka stygt til”.

Under intervjuene kom det frem få utfordringer som var negative, eller informasjon som indikerte at tiggingen var problematisk for kirken. I3 og I2 forteller at det ikke har vært noen utfordringer knyttet til tigging eller tiggeres tilstedeværelse. I1 forteller at det er en potensiell utfordring knyttet til menneskers opplevelse av å komme til kirken dersom tiggingen blir aggressiv, hvor det for eksempel blir dratt i kåper og buksebein.

4.3.2.1 Drøfting av avvisning som respons

Negative holdninger ovenfor tigging og personer som tigger var i mindretall, og ser også ut til å bekrefte menighetens generelle respons som kjennetegnes av velvilje. Eksempelvis ble

reaksjonene i etterkant av episoden hvor en person som tigget ble vist bort, et tilfelle som tydeliggjorde at dette var uakseptabel behandling av personer som tigger.

Den andre episoden, hvor tigging ble fremstilt som et problem, viser til antisiganistiske holdninger og fordommer som tilsier at rom er uønskede og en belastning. En stereotyp forestilling sier også tiggingen er et skalkeskjul for annen aktivitet (Kaveh, 2015, s. 36-38), noe som kommer frem i utsagnet om at “dette er bare juks”. Måten disse tilfellene omtales på viser også hvordan menigheten forholder seg til noen fordommer og negative stereotyper. Sett i sammenheng med hva informantene forteller ellers i intervjuene hvor åpenhet og respekt vektlegges, kan det også være vanskelig å skulle fortelle om negative opplevelser eller å problematisere tigging. Videre har dette nødvendigvis sammenheng med at informantene som deltar i studien ble rekruttert fordi de har engasjert seg for mennesker som tigger. Altså er ikke den “gjennomsnittlige” kirkegjengeren representert. Det er likevel interessant at det ikke er flere tilfeller som illustrer sosial motstand, da andre studier viser at nordmenn i stor grad er negativt innstilt til rom (Hoffman og Moe, 2017, s. 114; Langaas, 2017, s. 78-80). En mulig forklaring er at etablerte relasjoner, og ulike tiltak, har resultert i at informantene i større grad forholder seg annerledes til personer som tigger. Samtidig kan dette også ha sammenheng med intervjuets kontekst og forhold som gjør at informantene er mer tilbaketrukkne i forhold til å skulle dele slik informasjon.

4.3.3 Kristen tro i møte med fattigdom

Informanter som forteller om hvordan menigheten har støttet og hjulpet personer som tigger, ble spurt om motivasjonen bak dette engasjementet. Flere av informantene begrunner det ut fra et kristent menneskesyn. I1 sier at “Det handler om at alle mennesker er akkurat like mye verdt og skapt i Guds bilde, og en like *verdige* del av fellesskapet”. Videre forteller informanten om menigheten at:

De ønsker å inkludere dem og gjøre noe for sin neste, for sine brødre og søstre, og tenker at de er en del av fellesskapet. Jeg tror det ligger ganske i magen på mange: de er en del av; må være med; skal få høre til.

I5 beskriver et lignende bakteppe for menighetens holdninger:

Det har helt sikkert noe med omsorg for de små og svake å gjøre; jeg er helt sikker på at det er en kristen begrunnelse for det. Det er det mange av oss som har det i blodet. Og i menighetens kjernetropp så er nok det helt naturlig. Helt sentralt. Det er klart det er en sammenheng mellom det, og det evangelium vi står for eller forkynner.

Videre forteller I5 at det også handler om å ha råd til å gi, og at han tror det kommer til nytte. I4 sier også at “vi er jo ustyrtelig rike”, og at det handler om å fordele ressurser. Videre påpeker I4 at personer som tigger er blant de “minste små”, og ”om de skulle få møte åpne armer et sted så er det vel i kirken. Og jeg er en del av det fellesskapet og vil gjerne bidra med det som *jeg* kan bidra med”.

For flere av informantene handlet tigging også om synliggjøring av fattigdom. Kirkens forkynnelse får derfor konsekvenser for hvordan menigheten oppfatter personer som tigger, og også hvordan menigheten forholder seg til denne gruppen. En informant forteller om viktigheten av fysisk kontakt som prest, og begrunner det på følgende måte:

Det tenker jeg er viktig for å forkynne det hellige. Hva er det at Gud ble menneske? Hva er det at Gud lot seg *ta på*; at Gud ikke er redd for å bli født i en skitten stall; hva *betyr* det? Jeg tenker at hvis jeg opprettholder en presterolle hvor du ikke skal ta på noen fordi de er skitne, så sier jeg noe om Gud jeg ikke vil si. Det at jeg er i fysisk berøring med *dem*, og at de er i fysisk berøring med meg, sier også noe om hvem Gud er og ikke er.

Dette viser hvordan tro har betydning for relasjonen mellom prest og en som tigger. Også I5 sier at omsorgen for personer som tigger er knyttet til kirkens forkynnelse, og handler om de “små og svake”. To av informantene viste også spesifikt til bibeltekster de forbinder med tiggere. I5 referer til Matteus 25, hvor Jesus selv identifiserer seg med fattige og sultne, og som handler om disiplenes kall til å gi omsorg for “Jesu minste”. I6 viser til historien om da Jesus møtte tiggeren Bartimeus, og hvordan det å gå forbi personer som tigger, slik som mange gjør i fortellingen, er vanskelig. Informanten mener at det ikke er gitt hvordan bibeltekster skal aktualiseres i dag, men påpeker samtidig at det er visse paralleller hvor personer som tigger representerer en gruppe som faller utenfor når det gjelder å motta sosial hjelp.

4.3.3.1 Drøfting av troens betydning i møte med fattigdom

Motivasjon for engasjement forklares ut fra flere sider. Et kristens menneskesyn som innebærer at alle mennesker er like mye verdt, står sentralt. Videre handler det om forkynnelse og Bibelens budskap om hvordan kristne skal være som medmennesker, hvor det handler om det å gjøre noe for sin neste. Sist nevnes også egen rikdom og velstand som et bakteppe for å bidra. Dette viser også et rettferdighetsengasjement. Conviviality, satt i en diakonal sammenheng, bygger på et kristent kall. Kallet til å tjene Gud og sine medmennesker, med spesielt fokus på marginaliserte, er viktige faktorer for diakonalt engasjement (LWF, 2013, s. 15). Også dette kommer tydelig frem i intervjuene. De fleste informanter sier at kirkens forkynnelse og tro er viktige grunner til at velvilje og respekt står sentralt i deres møte med personer som tigger. Dette gjelder også for motivasjonen til å hjelpe. Når uttrykk som at “det ligger i magen på folk” å skulle hjelpe mennesker i utsatte posisjoner, viser det hvilke dynamikker tro skaper i denne sammenhengen. Dette er også relatert til hvordan tiggingen har synliggjort fattigdom, og en rettferdighetstenkning rundt fordeling av ressurser blir et viktig argument for å skulle hjelpe. Samtidig kan også denne vektleggingen av personer som tigger som “Jesu minste” være et perspektiv som pålegges, og bidrar til en forståelse som nødvendigvis ikke stemmer overens med deres egen oppfattelse, eller hvordan personer som tigger ønsker å bli møtt.

4.4 utfordringer

I intervjuene ble det spurt eksplisitt om utfordringer knyttet til tigging. Denne kategorien innebærer informantens uttrykte utfordringer rundt tigging og personer som tigger. Også ulike type utfordringer som dukket opp underveis i samtalene er inkludert i denne kategorien. I tillegg til vanskelige situasjoner eller dilemmaer, var det også ulike tolkninger av spørsmålet. Dette gir flere perspektiv på hvordan tilstedeværelsen av personer som tigger har påvirket menigheten.

4.4.1 Etske utfordringer

I2 sier at det ikke er noen utfordringer ved tigging i kirken. De fleste informantene forteller likevel at det er utfordrende å vite hvordan det er riktig å forholde seg til personer som tigger, og da spesielt knyttet til det å ta et standpunkt om hvorvidt man skal gi penger eller ikke. I6 sier at det er problematisk når “eksperter” motsier Bibelens budskap, slik hun forstår det:

Jeg oppfatter det slik at de som forstår seg på dette fraråder å gi til dem. Derfor er det også en konflikt mellom det jeg oppfatter som “forstå-seg-på’erne” og historiene om tiggere i Bibelen, og hvordan Jesus så og møtte dem. Det er vanskelig å vite hva som er riktig å gjøre.

Videre forteller I6 at det er vanskelig å vite hvordan ressursene forvaltes best, og at dette ikke nødvendigvis er ved å gi til personer som tilfeldigvis tigger i kirken. Lignende uttrykkes av I5: “Det er selvfølgelig vanskelig hele dette tiggeproblemet, eller fattigdomsproblemet, hva som er riktig måte å forholde seg til det på”. Her vises til fattigdom generelt, og informanten knytter dette til spørsmål om hva en menighet kan bidra med i det store bildet. I5 forteller videre at dette ikke nødvendigvis er opplagt, men at det er tydelig at menigheten skal forkynne, gi ofring til gode formål, drive misjon og lokal diakoni. Informanten løfter også frem spørsmål om hvor menighetens fokus skal være: “Det er noen grupper i menigheten også som er svake. Vi har jo en utfordring der og, og den er nok mer nærliggende; mer påtrengende”. I1 løfter også frem en utfordring rundt det at noen ber om penger ved inngangen, samtidig som det samles inn penger i kirken. Dette skaper et dilemma hvor menigheten må velge mellom å gi til organisasjonene i ofringen, eller personen som tigger utenfor kirkedøren. I3 beskriver en maktesløshet i forhold til å hjelpe tiggere, ettersom dette burde innebære å gjøre noe utover å bare gi penger. Det er derfor en utfordring ikke å ha nok jobber, eller ressurser til å gå inn i en jobbformidlingsrolle. Flere informanter forteller at å tilby en jobb, vil kunne bidra til og øke verdighet. Dette viser informantenes refleksjoner rundt hvilke utfordringer det er ved å være kirke, og hvilken betydning dette har for hvordan menigheten skal forholde seg til personer som tigger.

4.4.1.1 Drøfting av etiske utfordringer

Temaet ’etiske utfordringer’ handler i stor grad om refleksjoner rundt hvordan det diakonale oppdraget skal iverksettes lokalt i menigheten. Det er også spørsmål rundt hvilke sosiale utfordringer kirken skal rette fokus mot og bruke ressurser på. Dette er vesentlig med tanke på hvilken rolle kirken kan ha ovenfor personer som tigger. Hvem som skal hjelpes, og hvordan mennesker skal hjelpes, blir spørsmål knyttet til det diakonale oppdraget. Tiggingen aktualiserer en generell fattigdomsproblematikk, noe som også kommer frem i tema som *Tiltak* i analysen. Dette fordrer i første omgang til tjeneste ved å gi, men informanter uttrykker også at det er utfordrende å vite hvilke muligheter det er for å hjelpe på andre måter.

Informantene ble ikke spurt ytterligere om hvorfor det “å bare gi” kan være problematisk, noe som kunne vært interessant. En tolkning kan knyttes til antisiganistiske holdninger hvor negative fordommer får innflytelse på dette dilemmaet. Samtidig er det grunn til å knytte dette opp mot den nye diakoniforståelsen ettersom verdighet er i fokus. Dette viser til en bevegelse fra den gamle diakoniforståelse, som konsentrerer seg om å lindre nød, mot en proaktiv og samfunnsengasjert diakoni som tar sikte på å endre årsakene til menneskers undertrykkelse (Johannesen, 2009, s. 134).

4.4.2 Relasjoner på tvers av ulikheter

Det er flere faktorer som gjør det utfordrende å bygge relasjoner. Dette kan gjelde ulike kulturer og sosiale forskjeller. Språk nevnes av alle informantene som en utfordring. I2 sier at den språklige barrieren gjør at personer som tigger kan delta mindre aktivt enn personer som behersker språket, men at det utover dette ikke er noe skiller. I3 og I6 forteller om episoder hvor den språklige barrieren ikke er vesentlig, som når barn er tilstede, og at det slik oppnås kontakt uten verbal kommunikasjon. I4 beskriver også hvordan kommunikasjon kan foregå:

Veldig mange av dem kan jo bare sitt eget språk. Kanskje litt engelsk på noen, og da er det ikke lett å snakke sammen. Da må en liksom hive seg utpå og være skuespiller og tegne og mime og bruke alt som er (...) Det er ikke alle som er vant til det.

I4 sier at sjenanse kan hindre kontakt. Flere grunner til at det ikke er mer kontakt mellom menigheten og personer som tigger, ifølge I4, er fordommer og “misinformasjon”. I5 sier at det å kunne snakke ordentlig med personer som tigger ville “vært en veldig fin bro inn i et større og dypere engasjement”. I3 påpeker at språket stopper bedre bekjentskap. Det hindrer også innsikt i hvilke oppfatninger og opplevelser personer som tigger har av kirken. Sammenlignet med I2, legger både I5, I4 og I3 større vekt på menighetens mulighet for inkludering enn på personer som tigger sine barrierer for deltakelse.

I6 forteller også at det er krevende å etablere relasjoner med personer som tigger: “ (...) jeg tror kanskje at jeg synes at det var såpass slitsomt å kjenne dem at jeg ikke orker å engasjere meg i alle som kommer”. Det er flere grunner til dette, både språk, ulike forventinger og delvis også tillit. En informant forteller at renslighet har vært en faktor som gjør at kontakt blir en terskel ovenfor personer som tigger. Samtidig ble det viktig å la seg utfordre på dette,

noe som gjorde at samværet ble en spesiell opplevelse som også symboliserte inkludering utad.

4.4.2.1 Drøfting av relasjoner

Informanter forteller at det å inkludere, og å bygge relasjoner med personer som tigger, i hovedsak er utfordrende på grunn av den språklige barrieren. Informanter forteller også om andre faktorer som kan spille inn. Det kan handle om tillit, forhold knyttet til hygiene og forventinger. I4 sier at misinformasjon og fordommer er årsaker til at det ikke mer kontakt i menigheten mellom personer som tigger og personer som ikke tigger. Dette handler om antisiganisme, hvor personer som oppfattes som sigøynere blir oppfattet på bestemte måter og forbundet med stereotyper. En informant opplever det vanskelig å skulle ha kontakt med personer som tigger på lik linje med andre mennesker, dette med bakgrunn i antagelser om renslighet. En stereotyp forestilling er at rom er uhygieniske (Kaveh, 2015, s. 38). Det er uvisst om informantens oppfatning om hygiene i dette konkrete tilfellet er en riktig eller uriktig antagelse. Selv om det skulle være riktig i dette tilfellet, kan det likevel forstås som en stereotyp forestilling knyttet til en gruppe mennesker. Videre er det grunn til å reflektere nærmere over samspill mellom stereotyper og samfunnsstrukturer. Sett i sammenheng med personer som tigger sine boforhold, hvor tilgang til sanitæranlegg er dårlige, vil slike stereotype forestillinger bekreftes. Samtidig kan disse dårlige boforholdene ses som et resultat av de samme stereotype forestillingene som deretter virkeliggjøres. Det er nettopp slike stereotype forestillinger om for eksempel urenslighet som i utgangspunktet har resultert i samfunnsstrukturer som forårsaker disse sosiale forholdene. På den måten er det en gjensidig påvirkning mellom strukturelle forhold og stereotyper.

Den språklige barrieren gjør at kontakt etableres på alternative måter. Videre skaper det et hinder for informanter å forstå hvordan personer som tigger opplever det å være i menigheten. Ønsket om å forstå "den andres" perspektiv og opplevelser handler om gjensidighet, og en prosess som har innflytelse på alle involverte. Dialog er en fremgangsmåte for å skape sosial transformasjon, og står sentralt både i conviviality, den nye diakoniforståelsen og som en måte å bekjempe antisiganisme (Addy, 2013, s. 212ff; Vajda, 2015, s. 50). Selv om en slik gjensidig dialog ikke har funnet sted, forteller noen informanter at det er et ønske.

4.4.3 Velstand i møte med tigging

Flere av informantene sier at egen velstand, og kontrasten i levekår, er en utfordring ved tilstedeværelsen av personer som tigger. I tillegg til det å ikke kunne tilby mer arbeid, forteller I3 at følgende er utfordrende:

Det er jo ingen som blir plaga bortsett fra at du får dårlig samvittighet. Du blir jo minnet på din egen velstand. Noe som er utfordrende med det - *på en god måte* - er at du er nødt til å kjenne litt på det når du går hjem. Det er faktisk en kontrast til den velstanden som er i dette området.

16 forteller at kontrasten ble spesielt pressende da hun inviterte et par med hjem:

Det at de skulle komme hjem til meg og se hvor fint jeg har det, selv om jeg bor i en liten leilighet, ble avstanden til de bildene de har vist meg av skurene sine hjemme, som har dårlig med elektrisitet, lekk i taket og kaldt, utfordrende. (...) Så det har jo vært litt utfordrende med kontrasten mellom mitt fine liv og deres.

15 understreker menighetens ønske om å fastholde menneskeverdet og å vise respekt, noe de forsøker å gjøre ved å "ta dem inn i varmen under gudstjenesten". Samtidig beskriver informanten en ambivalens knyttet til dette:

De sitter der og ser hvor godt vi har det. Jeg har lurt på hva de tenker når de ser barnekorene synger, jubler og er glade, og så har de barn hjemme. Det er klart de har nok sine tanker om det. Det er sikkert sårt og godt på samme tid (...) De ser jo hvordan vi har det og hva vi gjør, og det er klart de sikkert speiler seg i det. Vi må *spørre* dem, det hadde vært spennende; hvordan de opplever den spenningen, og om de ser på oss bare som fæl, rik overklasse. Det har de jo grunn til. Vi er jo det - veldig privilegerte her i min menighet - de aller, aller fleste av oss. Jeg håper de opplever noe menneskelighet og varme også.

Ønske om å få innsikt i tiggernes perspektiv legges ikke frem som en direkte utfordring ved deltakelse i menighetslivet, men viser til bevissthet rundt ulikheter i sosioøkonomiske forhold, og som flere informanter løfter frem som en utfordring ved tigging.

4.4.3.1 Drøfting av utfordringer ved egen velstand

Svarene som er mest fremtredende rundt utfordringer, sett bort i fra en generell respons hvor det ikke var noen spesielle utfordringer, er at nærværet av mennesker som tigger utfordrer egen velstand. Disse nyansene bidrar til å belyse ulikheter i hvordan menigheten forholder seg til tiggere. Refleksjoner rundt sosiale privilegier og rikdom er relevant å se i lys av ulike begrep som identitet, sosialt hierarki og rettferdighet. Vajda (2015, s. 51) referer til Gilroys prinsipp om betydningen av historiske røtter for samtidens sosiale strukturer, og skriver at engasjement ovenfor rom må innebære en kritisk selvrefleksjon rundt identitet, sosial posisjon og fordommer. Videre må dette fordre bevisste og tiltenkte handlinger. I intervjuene var det ingen refleksjoner rundt hvilke historiske strukturer som former informantenes perspektiv og måter å forstå personer som tigger på. Likevel kan bevissthet rundt egen sosial posisjon være en nærliggende selvrefleksjon som også handler om å formes av relasjoner med mennesker utsatt for marginalisering. Dette viser også til en form for gjensidighet mellom personer som tigger, og personer som ikke tigger. Samtidig kan denne utfordringen vise til en instrumentell tenkning rundt tiggere. Personer som tigger blir en nødvendig påminner for mennesker som oppfatter at egen velstand har behov for å utfordres. Fattigdommen som tiggere symboliserer og representerer, blir først og fremst noe som tjener som et hjelpemiddel i denne sammenhengen.

4.5 Tiltak

Kategorien tiltak samler informasjon om initiativ menigheten har igangsatt, som tilrettelegging eller ulike former for hjelp. Informantene ble spurt om det ble tatt noen spesielle hensyn eller om menigheten hadde igangsatt tiltak ovenfor personer som tigger. Svarene fra dette er inkludert i denne kategorien, men også ulike former for initiativ informantene fortalte om ellers i intervjuene. Dersom informantene har beskrevet hvordan disse initiativene eller hendelsene har påvirket menigheten eller enkeltpersoner, er også dette inkludert. Det er tre underkategorier: Å gi, Arbeid og sist Deltakelse og inkludering.

4.5.1 Å gi

I intervjuene kommer det frem ulike eksempler som viser hvordan menigheten, og enkeltpersoner som tilhører menigheten, viser initiativ ovenfor personer som tigger i form av hjelp. Flere informanter, spesielt ikke-ansatte forteller at de gir når personer tigger i kirken, og at dette ikke er uvanlig i menigheten. Majoriteten av informantene forteller også om flere

personer i menigheten som har hjulpet på ulike måter. Alle informanter som ikke er ansatt, sier at de bruker å gi mat, penger, klær og utstyr de anser som nyttige for personer som tigger. Enkelte forteller også om større prosjekt som har bidratt til å dekke behov hos personer som tigger.

4.5.1.1 Drøfting av å gi som tiltak

Det å gi mat, penger eller andre ting handler om å dekke behov og hjelpe på en måte som lindrer her og nå. Dette ble blant samtlige informanter omtalt som vanlig, og noe de fleste oppfattet som en måte å støtte personer som tigger på. Den nye diakoniforståelsen vektlegger kamp for rettferdighet gjennom deltakelse og myndiggjøring (Jordheim, 2009, s 14). Dette handler om å bevege seg videre fra en omsorgsmodell som var fokusert på å lindre behov, til en rettighetsdrevet tenkning omkring diakonal omsorg (Johannesen, 2009, s. 132-134). Å gi ting, som klær og mat, kan forstås som en utdatert forståelse av diakonal omsorg, dersom ikke engasjementet også videreføres i form av arbeid for å endre strukturene som forårsaker livssituasjonen. En av de uheldige bieffektene med denne omsorgsmodellen, kan være en destruktiv maktrelasjon mellom “giver” og “mottaker” (LWF, 2010, s. 47). Informantenes beskrivelse av det å gi, kan bidra til å skape en slik relasjon. Videre kan ulike eksempler hvor informantene avgjør hva som er behov for personer som tigger, være en paternalistisk tilnærming. Det kristne kallet til nestekjærlighet, i følge LWF (2013, s. 16), karakteriseres av empati som skaper engasjement for å fremme rettferdighet. Videre er det aktuelt å se i hvilken grad andre tiltak samsvarer med en samfunnsengasjert diakoniforståelse.

4.5.2 Arbeid

Personer som tigger har vært engasjert i ulike småjobber. I5 sier at det er tydelig at de er i kirken for å få penger, noe informanten understreker er helt i orden, og legger videre til at “så er de vel her for å få litt varme og menneskelighet også. Vi prøver å gi dem begge deler”. I1 forteller om enkelte som har gjort ulike praktiske oppgaver i kirken. I2 vektlegger at dette åpner for muligheter for å kunne bidra: “det er vel at det å være tigger - å livnære seg ved å tigge - er jo en ting, men de er vel sånn som alle andre folk at de, det er også fint å kunne bidra”. En informant som er ansatt forteller mer utdypende om utfordringer ved arbeidsavtaler i forbindelse med spørsmål om menigheten skulle gå inn i en jobbformidlingsrolle. Arbeid ble likevel ikke organisert som et utvidet tiltak, delvis fordi det var krevende å forholde seg til skattebetaling og ulike regelverk rundt arbeidsforhold.

Selv om de fleste informantene mener det er viktig og riktig at det ble vist velvilje ovenfor personer som tigger, forteller noen informanter også at de ikke anså det som menighetens ansvar eller oppgave å gjøre tiltak på “et høyere nivå”. I2 forteller at det ikke er tatt noen spesielle hensyn, utover småjobber, men at de ønsker personer som tigger velkommen på lik linje som andre mennesker. I5 sier at menigheten ikke har gjort situasjonen til en “(...) sak vi har flagget veldig høyt”. Tigging er ikke en hovedprioritet, samtidig som mindre tiltak er positive og ønsket. Manglende kapasitet og ressurser blir også løftet frem som faktorer gjør at det å skulle gå ytterligere ikke er aktuelt.

Flere i menigheten har hatt personer som tigger til å gjøre ulike jobber privat. I3 forteller om noen som har engasjert enkelte i arbeid hjemme, og som har hatt en positiv erfaring:

...de har vært *kjempe fornøyd*, og de sa at de gjerne kunne anbefale de videre. Det er jo språket som har vært hovedutfordringen, men de var kjempe fornøyd med arbeidsinnsatsen. Og de ville jo knapt ha penger, fordi de var så ydmyke i forhold til at de som gav de jobber også var noen de anså som venner, så de ville jo gjøre dette som en vennetjeneste. Det var *veldig positivt*, de som tok initiativ til å gi de jobb.

Andre informanter deler ikke denne positive opplevelsen. I6 forteller at hun foretrekker å hjelpe på andre måter fremfor å gi penger:

Disse folka har jeg prøvd å få til å jobbe litt, sånn at de kan tjene penger på litt *ordentlig vis*, slik jeg ser det. Men det har vært kjempe vanskelig. Fordi de føler at når de tigger er de på jobb, og de kan for eksempel ikke gå tidligere fra jobben, for å komme til meg og jobbe.

Videre forteller informanten at selv om det ble utført bra arbeid, var det mye styr rundt organiseringen av det hele. Intensjonene om å kunne fortsette å tilrettelegge for arbeidsmuligheter ble derfor ikke aktuelt.

I4 forteller om betydningen arbeidsmuligheter har hatt for en person som tigger, som opplagt hadde vært begeistret for arbeidsmuligheten. Videre forklarer I4: “(...) Det var penger; selvfølgelig er det *det* de trenger. Det er jo derfor de er her og holder ut (...) Så det trengs, og

det er sånne ting som brenner seg fast”. Å legge til rette for arbeidsoppgaver er et av tiltakene menigheten har igangsatt. Dette anses blant informantene som viktig og en god måte å hjelpe på.

4.5.2.1 Drøfting av arbeid som tiltak

Det er ulike faktorer som spiller inn når informantene forteller om å engasjere personer som tigger i arbeid. Flere informanter ser på jobbformidlingsrollen som en alternativ inntektskilde til tiggings, og derfor en bedre måte å hjelpe på enn ved å gi penger. Dette er også et tiltak som er vurdert å utvides ytterligere. Forstått ut fra den nye diakoniforståelsen, er dette en tilnærming som unngår en passiv mottaker-giver relasjon, og et tiltak som åpner for aktiv deltakelse.

Flere informanter oppfatter at det primært er inntekt som er intensjonen for at personer som tigger oppsøker kirken. Samtidig er også relasjoner, og ikke utelukkende penger eller annen hjelp, en vesentlig del hvordan informantene forholder seg til personer som tigger. Dette beskriver både I3 og I5. Det er derfor flere sider som er interessante ved kontakten mellom menighet og personer som tigger. I6 beskriver hvordan ulike forventninger mellom informant og person som tigger gjorde kontakten utfordrende. Dersom dette tolkes ut fra teori om diakonal omsorg, hvor det skilles mellom empatiske og sympatiske tilnærminger, vil empati i større grad vektlegge premissene til de som tigger for å definere behov og ønsker (LWF, 2013, s. 15-16). Manglende forståelse for erfaringene til personer som tigger og deres livsverden, kan bidra til at ulike initiativ ikke innfrir forventninger fra begge hold.

En informant, I5, mener tiggeproblematikken generelt må løses på et høyere nivå. Sett i lys av *conviviality*, vil nettopp den lokale erfaringen være et nyttig utgangspunkt å arbeide for strukturelle forandringer (LWF, 2013, s. 3). Dette er relevante refleksjoner som er relevante for kirkens diakonale oppgave, og drøftes ytterligere i kapittel 5.

4.5.3 Deltakelse & inkludering

Informantene forteller om ulike måter personer som tigger er inkludert i menighetslivet. Et tilfelle hvor en person som tigger bidro med en aktiv rolle i en gudstjeneste omtales i fire intervju, hvor alle beskriver at det var en *sterk* opplevelse av inkludering. I1 forteller at menighetens respons var “utelukkende positiv”, noe som forklares ut fra et ønske om at

personer som tigger skal være en del av fellesskapet. I5 beskrives hvordan dette tilfellet gjorde inntrykk følgende måte:

Det var nok ikke fremmed å se en legmann i vanlig klær (...) men at det var *han* var overraskende; den menigheten kjente som tiggermann, han som pleide å sitte bakerst.

I5 forteller at initiativ hvor personer som tigger inkluderes handler om Jesu eksempel: hvem han hadde omgang med, at han ikke brydde seg om hvem folk var, og at han ikke forholdt seg til moralske eller etniske skillelinjer.

Tiltak som har involvert tolk har også vært av stor betydning. I4 forteller at det på denne måten er blitt mulig å “høre hvem de var, som de stadig så der”, og videre: “Det tror jeg betød mye. De ble presentert på en veldig skikkelig, respektfull og flott måte”. Det å få formidlet personer som tigger sine historier gjorde at det ble lettere å forstå og forholde seg til personer som tigger: De ble mennesker med vanskelige liv som hadde lengsler, utfordringer og ønsker for livet. Å få bli kjent på denne måten var derfor betydningsfullt. Også dette løftes frem av flere andre informanter. En nærliggende respons på et annet initiativ, med hensikt om å bli kjent med personer som tigger, beskrives av I5 på følgende måte: “Det var vel litt for å alminneliggjøre dette så vidt jeg skjønner. Og vise at dette er jo mennesker dette også, *som oss*, og som har noen av de samme problemene”. I4 og I5 forteller at de ulike tiltakene har bidratt til å vise at personer som tigger er medmennesker, noe de anser som en tydelig og viktig beskjed.

4.5.3.1 Drøfting av deltakelse og inkludering

Tiltak hvor personer som tigger deltar i sentrale roller i menigheten, kan ses i sammenheng med prinsippet om gjensidighet. Et bevisst skifte i etablerte roller illustreres av I5 som understreker at det gjorde spesielt inntrykk å se “tiggermannen” i ny rolle. På denne måten blir skillet mellom giver og mottaker mindre, og den nye diakoniforståelsen, som vektlegger deltakelse, inkludering og likeverd (LWF, 2013, s. 13), kommer til uttrykk i menighetens handlinger. Samtidig er det viktig å påpeke at dette er informantenes opplevelser og tolkning av hendelsen. Hvordan personen som tigger erfarer hendelsene kan ikke vurderes “utenfra”. Likevel står det som et eksempel på et bevisst skifte av etablerte roller fra informantenes side.

Informanter omtaler hendelser som har styrket oppfatning av personer som tigger som medmennesker med felles opplevelser og utfordringer. Her blir menigheten kjent med historier som kan bidra til å korrigere antagelser og oppfatninger av personer som tigger. Dette underbygger det faktum at personer som tigger utsettes for dehumanisering i samfunnet, og at menigheten aktivt arbeider for å bryte med dette. Dette er en empatisk tilnærming Schuff (2017, s. 307) etterlyser i sin analyse av hvordan fattige tilreisende omtales i nettsamfunn. Hun argumenterer at en menneskebasert diskurs, som anerkjenner at også de “svakeste” gruppene har samme behov og rettigheter som privilegerte, er et godt utgangspunkt for å arbeide for innfrielse av grunnleggende rettigheter. Slik unngås også paternalistiske og sympatiske tilnærminger, noe som vektlegges i diakonalt arbeid (LWF, 2013, s. 15-16).

Informantene beskriver sterke opplevelser i forbindelse med inkluderende tiltak. Å bekjempe antisiganisme handler om å avsløre og korrigere homogene og essensialistiske oppfatninger, samt å unngå å tillegge personer spesielle egenskaper og karakteristikk (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 5). Når personer som tigger i kirken blir spesielle eller ekstraordinære i kraften av å tigge, kan dette bidra til å fremmedgjøre og fange personer som tigger i nye roller. Dersom gruppetilhørighet blir altomfattende, vil det faktum at en person tigger i kirken redusere mennesket til nettopp en “tigger”. Dette kan være mindre “trivielle former” for fremmedgjøring, men som over tid vil være destruktive og frarøve menneskelighet. Informantenes beretninger kan i noen tilfeller forstås på denne måten. Samtidig kan det også være andre dynamikker i spill, som viktige opplevelser av likeverd og gjensidighet, fremfor prosesser som fører til fremmedgjøring.

5 En drøfting av Kirkens holdninger og handlinger

5.1 Innledning

Conviviality omhandler en tilnærming til to sentrale fenomen i denne studien: marginalisering og multikulturalisme. Som teoretisk perspektiv bidrar det til å belyse dynamikkene i møte med personer som tigger, med hovedvekt på handlinger. Jeg vil starte med å se hvordan funnene i analysen kan forstås i lys av denne teorien. Conviviality er også en tilnærming som tar sikte på å adressere rasisme og fremmedgjøring. Videre vil jeg derfor drøfte hvordan menigheten preges av antisiganisme, med fokus på stereotype forestillinger og diskriminering. Deretter ser jeg på hvilken betydning den kristen tro har for hvordan menigheten forholder seg til personer som tigger. På bakgrunn av disse drøftingene, ser jeg til slutt på hvordan menighetens handlinger samsvarer med den nye diakoniforståelsen, hvor rettferdighet og myndiggjøring står sentralt.

5.2 Conviviality i kirka: Velvilje og respekt

Med et blikk på den historiske undertrykkelsen av rom som minoritet i Europa, har Gilroys (2005) forståelse av sosiale hierarki, maktrelasjoner og rasisme en klar overføringsverdi. Som redegjort for innledningsvis, er diskrimineringen av rom omfattende. ‘Convivial culture’ er et konsept som viser hvordan solidaritet mellom mennesker oppstår på tross av nedarvede strukturelle rammer som skaper asymmetriske maktrelasjoner i møtet med andre etnisiteter. I denne prosessen vil identitetsmarkører som “rase” miste makt, og fremmedfiendtlighet og rasisme opphører (Gilroy, 2005, s. xv). På norsk oversettes conviviality til ‘liv i mangfoldig fellesskap’, og fordi personer som tigger regnes som en del av fellesskapet, er prinsippene innen conviviality relevante for å belyse dynamikker som oppstår i kirkens møte med personer som tigger.

Gjennom intervjuene i menigheten blir det tydelig at velvilje og respekt er begrep som beskriver hvordan menigheten forholder seg personer som tigger. Relasjonene, slik de beskrives utfra informantenes perspektiv, er i liten grad preget av fordommer og stereotype forestillinger om personer som tigger. Flere informanter er opptatt av å redusere et skille mellom “oss og “dem”. Dette kommer eksempelvis til uttrykk når informanter viser til

likheter fremfor forskjeller, og at personer som tigger har samme behov og ønsker som personer som ikke livnærer seg ved å tigge. På denne måten kan menighetens møte minne om 'convivial culture'. Likevel er det flere faktorer som gjør at personer som tigger ikke er like deltakende i menigheten sammenlignet med personer som ikke tigger.

Marginalisering er en faktor som skaper et skille mellom personer som tigger og den øvrige menigheten, og som gjør makt og asymmetriske relasjoner til utfordringer for et gjensidig fellesskap. Flere informanter omtaler hendelser i menigheten som har gitt økt forståelse og kjennskap til personer som tigger, utfordret etablerte roller og normer i tillegg til informantenes egne sosiale posisjon. Informantene beskriver hendelser som har symbolisert gjensidig avhengighet gjennom personer som tigger sin deltakelse. Å erstatte asymmetriske relasjoner med gjensidighet og likeverd er også noe som står sentralt i den nye diakonale forståelsen (Jordheim, 2009, s 14), og ønsket om gjensidighet kan også komme til uttrykk gjennom informanter som forteller at de verdsetter relasjonene med personer som tigger. Selv om ulike hendelser og tiltak i menigheten har bidratt til å utfordre maktrelasjoner, er det også beskrivelser som viser til manglende likeverdig deltakelse. Dette kommer frem i relasjonene som beskrives, hvor spesielt én informant løfter frem store forskjeller som hinder for likeverd. Videre sitter personene som tigger som regel bakerst i kirken, noe som kan symbolisere en perifer rolle, og mye av kontakten består i en ensidig giver-mottaker relasjon.

I conviviality vektlegges hverdagsrelasjonene for å skape tillit mellom mennesker som ellers lever i ulike livsverdener (LWF, 2013, s. 19). En analyse av intervjuene viser en forskjell mellom ansatte og ikke-ansatte sine relasjoner til personer som tigger. Informanter som ikke er ansatt beskriver relasjoner som er mer personlige sammenlignet med ansatte. Disse informantene hadde også kontakt med personer som tigger utenfor kirken. Dette viser en 'nedenfra' solidaritet, som er i tråd med prinsippene for sosial transformasjon beskrevet i conviviality.

5.3 Antisiganisme - en uunngåelig rasisme?

Antisiganisme, anvendt som et teoretisk perspektiv, bidrar til å oppdage ulike mekanismer som bidrar til undertrykkelse av rom. Denne rasismen har stor sosial aksept og er integrert i institusjoner og sosiale strukturer (End, 2015, s. 103). Perspektivet bidrar også til å vende et kritisk blikk mot majoritetssamfunnet, som kirken i denne sammenhengen er en del av. På

hvilke måter antisiganisme kommer til uttrykk, og hvordan menigheter forholder seg til de ulike formene for rasistisk praksis, er relevant for å utforske hvordan kirken forholder seg til personer som tigger.

Antisiganisme rammer både rom og andre som identifiseres som “sigøynere” (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 5.). Den generelle tendensen til å forbinde tigging (Selling, 2015, s. 43) med rom bekreftes også i denne studien. Intervjuene viser en delvis uklar forståelse rundt personer som tigger sin etniske identitet, samtidig som informantene på forskjellige måter referer til rom når de omtaler personer som tigger.

Alliance against antigypsism (2017, s. 5) skriver at antisiganisme innebærer homogene og essensialistiske oppfatninger og beskrivelser av rom. En typisk tendens er at tigging forklares ut fra kulturelt forankrede faktorer (Selling, 2015, s. 43). Informantene, derimot, støtter seg i stor grad til strukturelle årsaker når de forteller om personer som tigger. På denne måten avvises essensialistiske oppfatninger av rom, og mangel på alternative arbeidsmuligheter og diskriminering utgjør forståelsesrammen av personer som tigger sine livssituasjoner.

Samtlige informanter understreker at menighetens respons karakteriseres av respekt, inkludering og støtte. Sammenlignet med tidligere studier, som viser at nordmenns motvilje og fordommer er langt mer utbredt ovenfor rom enn andre etniske minoriteter (Langaas, 2017, s. 78-80; Hoffman og Moe, 2017, s. 114), viser denne studien at menigheten ikke gir uttrykk for å ha motvilje mot personer som tigger. Fordommer og antisiganistiske holdninger er ikke fremtredende i intervjuene, og majoriteten av informantene er opptatt av å formidle at personer som tigger er likeverdige. Misoppfatninger rundt personer som tigger løftes likevel frem som et generelt samfunnsproblem i enkelte intervjuer, noe som bekrefter at antisiganisme er utbredt. Det er også noen tilfeller som kan forstås som eksempler for stereotype eller fordomsfulle forestillinger.

5.3.1 Stereotypier

Noen utbredte negative stereotypier handler om at rom er uhygieniske (Kaveh, 2015, s. 38) og en byrde for samfunnet, at rom lyver (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 19), og at tiggingen er et skalkeskjul for organisert kriminalitet (Kaveh, 2015, s. 36). Dette er forestillinger som kommer til uttrykk i intervjuene. I et tilfelle, hvor en person hadde gitt uttrykk for at tigging er “juks”, kan tolkes som en stereotypi hvor tigging er skalkeskjul for annen aktivitet, eller at

personene tigger ut fra uredelige grunner. Et annet eksempel som illustrer en lignende oppfatning, er utsagnet hvor en person i menigheten mente at informanten hadde fått et problem da han gav penger i forbindelse med tigging. Personer som tigger sin tilstedeværelse er altså uønsket og på denne måten en byrde. Disse eksemplene blir omtalt som enkelttilfeller, og informantene presiserer at majoriteten i menigheten forholder seg annerledes til personer som tigger. Det er også eksempler på hvordan diskriminering, som ved bortvisningen av en person som tigger, skapte sterke reaksjoner blant folk i menigheten. At personer som tigger ikke skal avises bygger opp under antagelsen om at menigheten er opptatt av å inkludere.

Informantene beskriver situasjoner og hendelser som illustrer at å ta avstand fra antisiganistiske holdninger og handlinger krever bevisst handling. Uavhengig av hvorvidt stereotype forestillinger er i overensstemmelse med virkeligheten, er disse antagelsene problematiske fordi det skaper forventninger til personer basert på gruppetilhørighet (Dovidio et al. 2010, s. 7-8). Flere informanter oppfatter at tiggingen er organisert, men avvise antagelser om organisert kriminalitet og bakmenn. En informant sier at vedkommende *velger* å tro at personer som tigger er ærlige, noe som bygger på en etablert stereotypi vedrørende roms tendens til å lyve (Rosvoll & Bielenberg, 2012, s. 19). Presisering av at personer som tigger skal få bruke toalett og inkluderes i gudstjenesten viser både at deres sosiale posisjon ikke tilsier at dette er en selvfølge, og samtidig at det tas et aktivt valg for å skape en annerledes situasjon i kirken. To informanter nevner fysisk kontakt med personer som tigger som en utfordring, og noe de bevisst velger å gjøre på tross for oppfatninger om renslighet. Her er det også relevant å peke på sammenhengen mellom struktur og stereotypi. I dette eksempelet kan det handle om informanternes kjennskap til manglende tilgang på gode sanitære forhold for personer som tigger. Samfunnsstrukturer bidrar til å skape forhold som realiserer forestillinger om hygiene. Ettersom en ideologi basert på stereotype forestillinger har bidratt til å skape disse strukturene i utgangspunktet, vil også strukturelle forhold realisere disse forestillingene. Et annet eksempel på denne sammenhengen er politiske tiltak som kriminaliserer en gruppe, som ved å innføre tiggeforbud og soveforbud (Johansen, 2013; Stortinget, 2014), noe som skaper “kriminelle tiggere”.

5.3.2 Å bekjempe antisiganisme

For Illich (referert i Korslien, 2016, s. 112-113) var gjensidig påvirkning, hvor mennesker med ulik bakgrunn former hverandre, en sentral del av *conviviality*. Innenfor ‘critical whiteness’ er denne sosiale transformasjonen også et resultat av at alle involverte parter

påvirkes gjennom dialog. ‘Critical whiteness’ er en tilnærming som tar sikte på å bekjempe antisiganisme ved å problematisere den ‘hvite normen’ fremfor å fokusere utelukkende på en marginalisert gruppe. I intervjuene ble egen velstand løftet frem som en utfordring ved tiggings nærvær. Her rettes et kritisk blikk mot egen sosiale posisjon i møte med ‘Den andre’. Flere informanter uttrykker ønske om å forstå personer som tigger sine erfaringer og opplevelser av møtet med menigheten. Selv om dette ikke nødvendigvis viser til refleksjoner rundt hvilke konsekvenser historisk undertrykkelse har for egen identitet, viser det hvordan møtet med mennesker som opplever marginalisering påvirker opplevelsen av informantens egne sosiale posisjon. Enkelte informanter sier også at det å få kjennskap til personer som tigger sine livserfaringer har vært betydningsfullt. Språk er generelt et hinder for å bygge relasjoner, og et tilfelle hvor tolk var tilstede i en gudstjeneste ble derfor viktig og betydningsfullt for å forstå og forholde seg til personer informantene ikke hadde spesielt mye kunnskap om fra før. Også dette gjenspeiler et ønske om gjensidighet. Dette kan være viktige prosesser som bidrar til å bekjempe antisiganisme og hindre fremmedgjøring. Gjennom intervjuene blir det tydelig at antisiganisme, i sine ulike former, er noe menigheten må forholde seg til. Dette viser at menigheten er preget av antisiganisme, men samtidig tar avstand fra flere ulike typer fordommer og diskriminerende praksis.

5.4 Kirken som utgangspunkt: “Hva betyr det at Gud ble menneske?”

Å ta utgangspunkt i kirken som kontaktflate mellom personer som tigger og personer som ikke tigger, er av betydning på flere måter. Kirken er *nær* marginaliseres livssituasjon. Sett i sammenheng med *conviviality*, liv i mangfoldig fellesskap, gir informantene et innblikk i hvilke dynamikker og relasjoner som utvikles på et lokalt nivå. Videre spiller religiøsitet en rolle for informantens møte med marginalisering, dette er noe som aktualiseres i møtet med utenlandske personer som tigger. Tro har betydning både for engasjement og for menneskesyn, og dermed også hvordan menigheten forstår og handler ut fra situasjoner.

Flere informanter reflekterer over det å “være kirke”, hvor det ligger en forventning om at kirken skal være åpen og inkluderende i møte med alle mennesker. Som begrunnelse for ulike initiativ ovenfor personer som tigger, blir troen viktig. Mennesket tillegges verdi uavhengig av sosial posisjon, og kirkens forkynnelse om å stå opp for mennesker som utsettes for urettferdighet står sentralt. Personer som tigger blir for de fleste informantene oppfattet som personer som trenger hjelp. Dette kan også få betydning for hvem “tiggeren” blir i kirka:

Uttrykk som “Jesu minste”, og ulike referanser til bibelhistorier om tiggere og fattige, illustrerer hvordan tro aktualiseres i møte med personer som tigger. Sett i lys av antisiganisme, kan også tro være en viktig faktor for å vektlegge felles menneskelighet. Samtidig kan denne forståelsen av personer som tigger, i rammen av den kristne tro og forkynnelse, gjøre at mennesker i utsatte situasjoner tildeles roller som også hindrer muligheten til å være *hele* mennesker. Det kan igjen skapes et skille mellom personer som tigger og personer som ikke tigger, og spørsmål kan derfor stilles om hvorvidt dette også kan bidra til å skape en ny form for fremmedgjøring.

Videre er tro og forkynnelse en pådriver for engasjement. Tigging, i denne sammenheng, ble omtalt som en positiv og nødvendig påminner om hvilken betydning tro og forkynnelse om fattigdom og undertrykkelse har for betydning av livsførsel og forpliktelser til medmennesker. Dette kan også tolkes som en instrumentell forståelse av personer som tigger, hvor de oppfattes som en nødvendig påminner for egen rikdom. Bevissthet rundt egen materiell rikdom og velstand var tema i samtlige intervju, noe som støtter en tolkning av informantenes forståelse av personer som tigger som “Jesu minste”. Samtidig utfordrer tigging informantenes egne normer, og forpliktelse gjennom tro er også en pådriver for å hjelpe personer som tigger på en rekke ulike måter. Tro kan på denne måten skape solidaritet, og være en faktor i å fastholde empati og gjensidighet. Samtidig vil denne tolkning være avhengig av hvilke handlinger som følger, noe jeg vil drøfte i påfølgende del.

5.5 Ingen aktører i kampen for rettferdighet?

Illich (referert i Whæle, 2017) hevdet at det moderne samfunnet, under innflytelse av økonomiske strukturer, hindret mennesker i aktiv samfunnsdeltakelse. Han var opptatt av hvordan mennesker kunne skapt et annerledes liv under gitte rammer ved å utvikle kreative relasjoner mellom mennesker, men også i forhold til naturen og miljøet. Conviviality, som uttrykt i LWF (2013, s. 5) sin rapport, er opptatt av konsekvensene av markedsøkonomien og EU-regimet. Dette er samfunnsstrukturer som er bakenforliggende årsaker for migrasjon av marginaliserte mennesker fra Romania til Skandinavia (Djuve et al. 2015, s. 138). Den lokale menigheten erfarer hvilke konsekvenser dette har for lokalsamfunn ved at personer som tigger oppsøker kirken. Conviviality, forankret i den nye diakoniforståelsen, fordrer til å endre strukturelle årsaker til marginalisering. Den norske kirke har innlemmet kamp for rettferdighet i sitt diakonale oppdrag (Kirkerådet, 2010, s. 23), og LWF (2013, s.) skriver at

myndiggjøring og strukturelle årsaker til undertrykkelse må stå sentralt. Dette handler om en helhetlig diakoni, som beveger seg mot en omsorg som også tar sikte på å endre årsakene til menneskers livssituasjoner.

5.6 Myndiggjøring på bakerste benk?

Intervjuene viser at menigheten vektlegger inkludering, initiativ og ulike tiltak. Det kan handle om å etablere kontakt under gudstjenester, å invitere hjem, invitere til deltakelse i gudstjenester, eller å legge til rette for arbeidsoppgaver privat eller i menigheten.

Myndiggjøring handler om å endre strukturelle årsaker til livssituasjon gjennom en prosess hvor fattige og undertrykte er hovedaktører (Nordstokke, 1994, s. 121). Når informanter beskriver personer som tigger sin deltakelse i kirken, er det flere sentrale faktorer som gjør at menigheten i liten grad implementer myndiggjøring som metode i sin tilnærming. Kontakt mellom personer som tigger og personer som ikke tigger etableres eksempelvis bakerst i kirkerommet. Støtten handler også om å gi penger, mat og klær. Jobbformidling løftes frem som et av tiltakene for å øke verdighet og som en konstruktiv måte å hjelpe personer som tigger. En informant bruker ordet maktesløs i møte med fattigdom, og en annen informant indikerer at menigheten ikke er en relevant aktør i å løse fattigdomsutfordringene. Sett i sammenheng med myndiggjøring, kan arbeidsmuligheter være en måte å øke innflytelse over eget liv, og i samfunnet generelt. Informantene gir også flere eksempler på tiltak som kan være oppreisende. Utover å gi mulighet for alternative inntektskilder, er det ingen tiltak som tar sikte på å endre årsaker til personer som tigger sin sosiale situasjon. Conviviality, som en tilnærming til multikulturalisme og marginalisering, anser den lokale menigheten som utgangspunkt for å arbeide med strukturelle årsaker til urettferdighet, marginalisering og undertrykkelse (LWF, 2013, s. 10). Engasjement for rettferdighet vil innebære å arbeide *mot* diskriminering og *for* at mennesker får sine rettigheter innfridd.

I menigheten adresseres diskriminering ved at det ytes motstand mot slik praksis. Det er et sted hvor mennesker skal inkluderes og ikke avvises, og hvor ulike mindre initiativ iverksettes. Dette oppfatter informantene som betydningsfullt. Samtidig medfører også tiggingen maktesløshet knyttet til de større strukturene og problematikken generelt. Og her stopper også engasjementet, ressursene og den diakonale oppgaven for personer som tigger.

Sett i lys av Skjervheims (referert i Jordheim, 2009, s. 21) rolleinndeling i møte med den andre, kan det tyde på at rollen som *tilskuer* er mer beskrivende enn rollen som *deltaker*. Dermed forblir den andres problem et faktum for seg, og derfor uforanderlig.

6 Konklusjon

6.1 Funn

Utenlandske personer som tigger anses som et sosialt problem. Hovedproblemstillingen i denne studien er følgende: *Hvordan forholder kirken seg til mennesker som tigger?* For å besvare dette spørsmålet har jeg valgt å ta utgangspunkt i en case-studie og utforsker én menighet sine holdninger og handlinger ovenfor denne gruppen, hvor majoriteten er rom (Djuve et al. 2015, s. 14). Ved hjelp av tre delspørsmål, som tar for seg begrepene conviviality, antisiganisme og diakoniforståelse, svarer jeg på hvordan kirken forholder seg til utenlandske personer som tigger.

Delspørsmål 1 er følgende: *I hvilken grad bidrar conviviality til å belyse dynamikkene som oppstår i kirkens møte med personer som tigger?*. Det er flere sider ved hvordan informantene beskriver relasjoner og initiativ som er i tråd med sentrale prinsipper innenfor conviviality. Conviviality er en tilnærming som viser hvordan mennesker med ulike identiteter, både i form av etnisitet og sosial posisjon, danner fellesskap preget av gjensidig avhengighet (Illich, referert i Korslien, 2016, s. 112-113). I intervjuene er velvilje og respekt nøkkelord som kjennetegner menighetens respons ovenfor personer som tigger. Videre beskrives informantenes personlige relasjoner med personer som tigger, noe som gjelder spesielt ikke-ansatte. Dette er en bevegelse som er i tråd med conviviality, hvor de uformelle relasjoner skaper tillit og samhold. Conviviality handler også om en sosial transformasjon, og selv om det er ulike tiltak og initiativ som bidrar til å skape et gjensidig fellesskap, kan eksemplene anses som unntak fremfor normen. Multikulturalisme og marginalisering kan fortsatt anses som dominerende mekanismer som hindrer fellesskap preget av gjensidig avhengighet. Dette til tross for at informantenes holdninger og verdier i mange tilfeller er i overenstemmelse med conviviality.

Tigging assosieres med rom (Selling, 2015, s. 43), noe denne studien også viser.

Antisiganisme er rasisme rettet mot rom og grupper som identifiseres som "sigøynere", og som teori avsløres homogene og essensialistiske oppfatninger av disse gruppene, samt diskriminering (Alliance against Antigypsism, 2017, s. 5). Ofte forklares tigging ut fra kulturelt forankrede normer og verdier (Selling, 2015, s. 43). Informantene i denne studien, derimot, viser til strukturelle faktorer og manglende alternativ som en respons på tiggingen.

Informantene forteller også om tilfeller som illustrer hvordan diskriminering og fordommer vekker motreaksjoner, og at menigheten derfor er en arena som aktivt tar stilling mot diskriminering av personer som tigger. Analysen av intervjuene viser samtidig at antisiganisme er et utbredt problem på bakgrunn av *måten* personer som tigger omtales på. For å adressere delspørsmål 2, *Hvordan kan menighetens holdninger og handlinger forstås i lys av teori om antisiganisme*, har jeg vist hvordan likeverd fremholdes i menigheten, men også hvordan antisiganisme er integrert i måten informantene forholder seg til personer som tigger.

Siste delspørsmål ser på *hvordan den nye diakoniforståelsen kommer til uttrykk i handling*. Jeg har redegjort for paradigmeskiftet innen diakoni som har ført til et omsorgsbegrep som også innebærer å arbeide med årsaker til urettferdighet (Johannesen, 2009, s. 134). Analysen min viser at kirken i liten grad bidrar til myndiggjøring og arbeid med strukturelle årsaker til marginalisering av personer som tigger.

6.2 Utblikk og forslag for videre forskning

Marginalisering står i sentrum av denne studien. Innledningsvis har jeg redegjort for et historisk bakteppe som viser hvordan rom er en minoritet som fortsatt utsettes for omfattende undertrykkelse. Videre har jeg anvendt post-koloniale perspektiv for å belyse dette, hvor makt settes på dagsorden. Jeg har også argumentert for nødvendigheten av å dekolonialisere forskningsfeltet. Denne studien gir konkret og nyansert kunnskap om én case, og bidrar med forståelse for hvordan kirken forholder seg til personer som tigger. Her løftes ulike dynamikker og sosiale prosesser frem i lys av anvendte teoretiske perspektiv. Samtidig har studien begrensninger som videre forskning kan undersøke nærmere. Spesielt vil roms perspektiv på møtet *mellom* kirken og personer som tigger være aktuelt. Nye studier vil også kunne bidra til en representativ kunnskap om møtet mellom rom og kirken ved å undersøke situasjonene i en rekke ulike menigheter.

En ny bevegelse innen romstudier tar sikte på å arbeide for endring av roms sosiale situasjon (Bhabha, 2011; Matache, 2017). Med tydelige røtter i aksjonsforskning handler dette om at rom skal bli aktører i endringsprosesser. Myndiggjøring er også en sentral metode i diakoni som tilnærming til marginalisering. Greenfield og Ryder (2012, s. 167) viser hvordan forskningsprosjekt basert på deltakelse, partnerskap og handling har bidratt til at rom og andre

nærliggende grupper får sine stemmer hørt. Diakoni er en tverrfaglig disiplin som har en teologisk forankring. Bevans (2002, s. 5) hevder at all teologi er kontekstuell. Èn måte å lese Bibelen på er med utgangspunkt i undertryktes ståsted. Dette er et perspektiv innen frigjoringsteologi; en parallell bevegelse til myndiggjøring og aksjonsforskning (Lykes og Mallona, 2008, s. 111) som vektlegger kallet til *handling* i møte med urett, og som fremmer en frigjøringsprosess hvor undertrykte selv er aktører (Gutiérrez, referert i Stålsett, 2008, s. 588ff). Videre diakonivitenskapelig forskning, som bygger på aksjonsforskning og frigjoringsteologiske perspektiv, vil kunne bidra med kunnskap som er forpliktet til et “nedenfra” perspektiv. Dette vil være av betydning for en minoritet som ekskluderes fra kunnskapsproduksjon og innflytelse i samfunnet. På denne måten kan diakonivitenskapelig arbeid bidra til å skape sosial transformasjon som leder til roms frigjøring fra undertrykkelse.

Litteratur

Addy, T. (2013). New approaches to community-based work, social service, and Diaconia Challenges from the CABLE approach. *Diaconia*, 4(2), 194-215.

Alliance against Antigypsyism (2017) "*Antigypsyism- A Reference Paper*" (Version June 2017). Hentet fra <http://antigypsyism.eu/wp-content/uploads/2017/07/Antigypsyism-reference-paper-16.06.2017.pdf>

Ashcroft, B., Griffiths, G. og Tiffin, H. (2000). *Post-Colonial Studies: The Key Concepts*. London: Routledge.

Barker, V. (2017). Nordic vagabonds: The Roma and the logic of benevolent violence in the Swedish welfare state. *European Journal of Criminology*, 14(1), 120-139.

Bevans, S. B. (2002). *Models of contextual theology: Revised and Expanded Edition*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books.

Bhabha, J. (2017). Realizing Roma Rights: An Introduction. I J. Bhabha, A. Mirga, M. Matache (Red.), *Realizing Roma rights* (s. 1-14). Philadelphia, Penn: University of Pennsylvania Press.

Bogdán, M., Ryder, A. & Taba, M. (2015). The Roma Spring: Knowledge Production and the Search for a New Humanity. *Roma Rights*, 2015(2), 33-37.

Brattvåg, H. (2007,). *Folk fra Romania som tigger i Oslo: En rapport fra Kirkens bymisjons prosjekt Rett i koppen*. Hentet fra 15. mai 2018
<http://www.ivarjohansen.no/dokumenter/Folk%20fra%20Romania%20som%20tigger%20Oslo.pdf>

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Brinkmann, S. & Kvale, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervjuet*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. (4. Utg). Oxford: University Press.

Brochman, G. (2018, 23. Mars). Vi som har gått i bue utenom rasebegrepet, må tenke nytt. *Morgenbladet*. Hentet fra <https://morgenbladet.no/pafyll/2018/03/vi-som-har-gatt-i-bue-utenom-rasebegrepet-ma-tenke-nytt-skriver-grete-brochmann>

Council of Europe. (2012). Descriptive Glossary of terms relating to Roma issues. Hentet fra <http://a.cs.coe.int/team20/cahrom/documents/Glossary Roma EN version 18 May 2012.pdf>

Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles: Sage.

Critical Romani Studies. (2018, 15. Mai). About the journal. Hentet fra <https://crs.ceu.edu/index.php/crs/about>

Den Norske Kirke. (2012). *Rom i herberget?*. Hentet 15. mai 2018 fra https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/kr_02_1_13_rom_i_herberget_julen_2012.pdf

Djuve, A. B., Horgen Friberg, J., Tyldum G. & Zhang, H. (2015). *When poverty meets affluence: Migrants from Romania on the streets of the Scandinavian capitals*. Hentet 15. mai 2018 fra <http://www.fafo.no/images/pub/2015/954-innmat-trykk.pdf>

Dovidio, J. F., Hewstone, M., Glick, P., & Esses, V. M. (2010). Prejudice, Stereotyping and Discrimination: Theoretical and Empirical Overview. I J. F. Dovidio, M. Hewstone, P. Glick, & V. M. Esses (Red.), *The SAGE Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination* (s. 3–28). Los Angeles: Sage Publications.

End, M. (2015). Antigypsyism: What's Happening in a Word? In J. Selling, M. End, H. Kyuchukov, P. Laskar, & B. Templer (Red.), *Antiziganism - What's in a Word?* (s. 99–113). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Engebrigtsen, A. I. (2012). *Tiggerbander og kriminelle bakmenn eller fattige EU-borgere? Myter og realiteter om utenlandske tiggere i Oslo* (NOVA Notat 2/2012). Hentet 15. mai 2018 fra http://www.nova.no/asset/5541/1/5541_1.pdf

Engebrigtsen, A. I., Fraenkel, J. & Pop, D. (2014). *Gateliv: Kartlegging av situasjonen til utenlandske personer som tigger* (NOVA Rapport 7/14). Hentet 15. mai 2018 fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Gateliv>

Flyvbjerg, B. (2011). Case study, i Denzin, K. D. & Lincoln, Y. S. (Red.). *The Sage Handbook of Qualitative Research* (s. 301-316). (4. Utg.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Gilroy, P. (2005). *Postcolonial melancholia*. Columbia University Press: New York.

Greenfields, M. og Ryder, A. (2012). Research with and for Gypsies, Roma and Travellers: combining policy, practice and community in action research. I J. Richardson & A. Ryder (Red.), *Gypsies and Travellers: Empowerment and inclusion in British society* (s. 151-168). Bristol: The Policy Press.

Guy, W. (2017). Anti-Roma Violence, Hate Speech, and Discrimination in the New Europe: Czech Republic, Slovakia, and Hungary. I J. Bhabha, A. Mirga, M. Matache (Red.), *Realizing Roma rights* (s. 145-162). Philadelphia, Penn: University of Pennsylvania Press.

Hoffman, C. & Moe, V. (2017). *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2017: befolkningsundersøkelse og minoritetsstudie*. Oslo: HL-senteret. Hentet 15. mai 2018 fra http://www.hlsenteret.no/forskning/jodisk-historie-og-antisemittisme/befolkningsundersokelse:-holdninger-til-joder-og-a/hl-rapport_13des-web.pdf

Jordheim, K. (2009). Plan for diakoni i Den norske kirke – en presentasjon. I K. I. Johannesen, K. Jordheim & K. K. Korslien (Red.), *Diakoni: en kritisk lesebok* (s. 13-26). Bergen: Fagbokforlaget.

Johannesen, K. I. (2009). Rettferd som bryr seg. I K. I. Johannesen, K. Jordheim & K. K. Korslien (Red.), *Diakoni: en kritisk lesebok* (s. 119-139). Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Johannessen, A. Tufte, P. A., Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (4 utg.). Oslo: Abstrakt forlag.

Johansen, N. B. (2013, 5. juli). *Soveforbud i hovedstaden*. Hentet 15. mai 2018 fra <http://www.jus.uio.no/ikrs/tjenester/kunnskap/kriminalpolitikk/aktuelt/soveforbud-i-hovedstaden.html>.

Kirkerådet. (2010). Plan for diakoni i Den norske kirke. Hentet 15. mai 2018 fra <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/plandokumenter/plan-for-diakoni/>

Kaveh, C. (2015). Antiziganism in Norway: Comparison of the Interwar Period and Today. I J. Selling, M. End, H. Kyuchukov, P. Laskar, & B. Templer (Red.), *Antiziganism - What's in a Word?* (s. 29–40). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Korslien, K. K. (2016). Conviviality, Diakonia and Gender. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien & K. Nordstokke (Red.), *Diakonia in a gender perspective* (s. 108-117). Oxford: Regnum.

Langaas, R. F. (2017). *New Policies, Old Attitudes? Discrimination against Roma in Norway*. (Masteroppgave). Institutt for sammenliknende politikk: Universitetet i Bergen.

Lein, L. (2016). *Public Support for a Ban on Begging in Norway – A Consequence of Negative Stereotypes about the Roma Minority?* (Masteroppgave). Institutt for sammenliknende politikk: Universitetet i Bergen.

Lutheran World Federation. (2010). *Diakonia in Context: Transformation, Reconciliation, Empowerment*. Geneva: Lutheran World Federation.

Lutheran World Federation. (2013). *Seeking Conviviality: Re-forming Community Diakonia in Europe*. The Lutheran World Federation.

Lykes, M. N. og Mallona, A. (2008). Towards Transformational Liberation: Participatory and Action Research and Praxis, i P. Reason & Bradbury, H. *The Sage Handbook of Action Research: Participative Inquiry and Practice* (s. 106-120). (2. Utg). London: Sage Publication.

Matache, M. (2016a, 3. oktober). *Word, image and thought: creating the Romani other*. Hentet fra: <http://www.huffingtonpost.com/entry/57f29d40e4b095bd896a156a?timestamp=1475519595732>.

Matache, M. (2016b, 10. november). *The Legacy of Gypsy Studies in Modern Romani Scholarship*. Hentet fra: http://www.huffingtonpost.com/entry/the-legacy-of-gypsy-studies-in-modern-romani-scholarship_us_58253d92e4b02b1f52579f3a.

Matache, M. (2017, 16. juni). *Dear Gadge (non-Romani) Scholars....* Hentet fra: https://www.huffingtonpost.com/entry/dear-gadge-non-romani-scholars_us_5943f4c9e4b0d188d027fdb2.

NESH. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Hentet fra <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf>

Nordstokke, K. (1994). *Verdensvid Tjeneste: En innføring i internasjonal diakoni*. Oslo: Verbum.

NRK. (2014). NRKS flerkulturelle ordliste. Hentet 15. mai 2015 fra <http://sprak.nrk.no/2014/nrks-flerkulturelle-ordliste-i-ny-versjon/>.

Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*. (4. Utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Ringold, D., Orenstein, M. A. & Wilkens, E. (2005). *Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle*. Hentet fra

http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/roma_in_expanding_europe.pdf

Rosvoll, M. & Bielenberg, N. (2012). Antisiganisme, stereotypier og diskriminering av rom. *HL-senterets temahefter* (Vol. 14.). Oslo: HL-senteret.

Selling, J. (2015). Comment on Chalak Kaveh, “Antiziganism in Norway: Comparison of the Interwar Period and Today.” I J. Selling, M. End, H. Kyuchukov, P. Laskar, & B. Templer (Red.), *Antiziganism - What's in a Word?* (s. 41–47). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Schuff, H. M. T. (2017). Tiggere – i menneskeverdets periferi? Nettdebatt mellom dehumanisering og medmenneskelighet, i *Hva er nå et menneske?* A. H. Balsnes (Red.) Cappelen Damm Akademisk: Oslo.

Stortinget. (2014, 20. juni). *Endringer i politiloven (tigging)*. Hentet 10. mai 2018 fra <https://stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=59721>

Stålsett, S. J. (2008). Frigjøringsteologi. I S. J. Kristiansen & S. Rise (Red.), *Moderne teologi: Tradisjon og nytenkning hos det 20. århundrets teologer* (s. 584-598). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Thagaard, T. (2011). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: Innføring i vitenskapsfilosofi for helse og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vajda, V. (2015). Towards ‘Critical Whiteness’ in Romani Studies. *Roma Rights, 2015*(2), 47-56.

Wæhle, E. (2017). Ivan Illich, I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Ivan_Illich

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Den Norske kirkes møte med samfunnets marginaliserte. En kvalitativ undersøkelse av menighetens forhold til rom.

Bakgrunn og formål

Prosjektet vil se på hvordan Den norske kirke møter tiggere som oppholder seg ved kirkeinngangen før, under og etter gudstjenester spesielt.

Formålet er å samle informasjon om hvilke situasjoner som oppstår rundt roms deltakelse; hvilke erfaringer menigheten gjør seg og i hvilken grad dette påvirker virksomheten. Videre kan dette ha betydning for hvilken rolle Den norske kirke har og kan ha for mennesker i lignende sosiale situasjoner.

Dette er en masteroppgave innenfor diakoni ved Det teologiske menighetsfakultet.

For å skape et bilde som reflekterer menigheten som helhet er det viktig at ulike synspunkt fra forskjellige ståsted kommer til uttrykk. Det er derfor ønskelig at deltakere med ulike roller vil fortelle om sine oppfatninger og erfaringer knyttet til prosjektets formål. Ansatte, frivillige, rom og personer med tilhørighet til menigheten vil derfor vil spurt om å delta i dette prosjektet.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Studien vil bestå av intervjuer.

Under intervju vil informasjon registreres data ved hjelp av notater og/eller lydopptak.

Spørsmålene vil omhandle menighetens historie og opplevelser med tiggere, hvilken plass rom har i menigheten, og eventuelle tiltak eller hensyn menigheten har tatt eller ønsker å ta.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Under arbeid med prosjektet vil student og veileder ha tilgang til informasjon om deltakere.

Personopplysninger vil holdes adskilt fra øvrige data, som intervjubesvarelse.

Deltakere vil anonymiseres og ikke kunne gjenkjennes i endelig publikasjon.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. Juni 2017. Personopplysninger og opptak vil da bli slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med Leni Mjåland, tlf.: 97 06 05 13. Veileder for studentprosjektet er Solvor Lauritzen, tlf.: 22 59 05 97, epost: solvor.m.lauritzen@mf.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Semistrukturert forskningsintervju

Intervjuguide

1. Menighetens historie om tigging

- Hvilke erfaringer har menigheten med tigging?
- Når oppstod det?
- I hvilke sammenhenger?
- Hvor mange tiggere?
- Har situasjonen endret seg over tid?

2. Opplevelser knyttet til tigging.

- Hvordan kan menighetens respons på tigging beskrives?
- Hvilke berikelser og utfordringer opplever menigheten som følge av tigging? Hvorfor er det slik?
- Er det ulikheter mellom ansatte og deltakeres oppfatning av tigging? På hvilken måte?

3. Hvem er tiggeren(e) i forhold til menigheten?

- Hvilken plass har tigger (gjest, del av menigheten)?

4. Grad av deltakelse

- Hvordan deltar tigger i menighetslivet (gudstjeneste)?
- Hvordan kan kommunikasjonen med tigger beskrives (hvem og på hvilken måte)?

5. Tiltak – har menighet satt i gang noen spesielle tiltak?

- Hva ligger til grunn for dette?
- Hva blir ansett som viktige hensyn å ta?
- Hvordan har eventuelle tiltak blitt endret/tilpasset?